ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 140 (5322)
Чацвер, 6 снежня 2001 года
Кошт у розніцу — 84 руб.

Семінары

Пачатковая школа забяспечана падручнікамі

Нядаўна ў Мінску прайшоў рэспубліканскі семінар пад назвай "Вучэбна-метадычныя комплексы для пачатковай школы з 12-гадовым тэрмінам навучання і іх выкарыстанне ў падрыхтоўцы будучых настаўнікаў".

У Навукова-метадычным цэнтры вучэбнай кнігі і сродкаў навучання сабраліся прадстаўнікі сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў педагагічнага профілю з усёй рэспублікі. Сярод іх былі і тыя, хто стварае падручнікі для пачатковай школы, і тыя, хто па іх навучае.

На семінары дэманстраваліся не толькі новыя і ўдасканаленыя падручнікі, але і метадычныя дапаможнікі для настаўнікаў, а таксама наглядныя дапаможнікі і дыдактычныя матэрыялы. Цяпер у школах стараюцца стварыць такія ўмовы, каб настаўнік мог працаваць не толькі з аднымі падручнікамі, бо большасць вучэбнай літаратуры патрабуе ад яго спецыяльнай метадычнай падрыхтоўкі.

Як запэўніла Лілія Фёдараўна Кузняцова, галоўны інспектар Галоўнага управлення агульнай сярэдняй адукацыі Міністэрства адукацыі, на гэты момант для пачатковай школы распрацаваны вучэбна-метадычныя комплексы па ўсіх прадметах. Некаторыя ўжо выпрабаваны на практыцы. Калі ўсё гэта ёсць, засталося давесці гэтыя навінкі да ведама настаўнікаў.

Амаль кожны выступоўца падкрэсліў неабходнасць інфармавання студэнтаў педагагічных спецыяльнасцей пра тыя вучэбна-метадычныя комплексы, аб якіх тут ішла гаворка. Як вядома, напачатку вучэбна-метадычная літаратура размяркоўваецца па школах. Ва ўстановы, дзе рыхтуюць настаўнікаў пачатковых класаў, яна трапляе ў апошнюю чаргу. На жаль, педагагічныя каледжы і ВНУ маюць у недастатковай колькасці або наогул не маюць тых падручнікаў і метадычных дапаможнікаў, па якіх хутка будуць выкладаць іх выпускнікі. І гэта быў самы сумны факт, які вымушаны былі прызнаць удзельнікі семінара. Да кожнага падручніка распрацаваны сшыткі на друкаванай аснове, і іх таксама павінны ведаць будучыя настаўнікі. Але апошнім часам сшыткі застаюцца незапатрабаванымі аддзеламі адукацыі з-за недахопу грошай. З гэтай прычыны выдавецтвы ўжо перастаюць іх выпускаць, а ў педагагічных каледжах і універсітэтах іх папросту не бачаць.

Увядзенне новых вучэбна-метадычных комплексаў часам выклікае кансерватыўныя адносіны з боку сталых выкладчыкаў. Праблема непрымання новаўвядзенняў ускладняецца метадычнай недаступнасцю некаторых падручнікаў, выкладанне па якіх патрабуе спецыяльнай падрыхтоўкі. Каб адаптаваць настаўнікаў да новых умоў працы, прапанавалі арганізаваць перападрыхтоўчыя курсы, да прыкладу, у Акадэміі паслядыпломнай адукацыі. З удзелам аўтараў падручнікаў і метадычных дапаможнікаў, навукоўцаў з сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў.

Было выказана меркаванне, што павінен існаваць альтэрнатыўны падыход у выбары настаўнікам вучэбна-метадычнай літаратуры. Трэба імкнуцца да таго, каб настаўнік пачатковай школы мог сам абраць тэхналогію выкладання з шэрагу прапанаваных, каб мог разнастаіць працэс навучання. На сённяшні дзень існуе праблема забеспячэння метадычнай літаратурай настаўнікаў, якія працуюць у інавацыйных рэжымах.

Абмяркоўваліся некаторыя недахопы і вучэбнай літаратуры - стылістычнага і зместавага плана. Было вырашана, што пры стварэнні і перапрацоўцы падручнікаў для пачатковай школы трэба арыентавацца на дасягненне развіццёвага эфекту, а таксама ўлічваць - у першую чаргу - здароўезберагальны фактар, кіравацца прынцыпам даступнасці.

Адчувалася, што і навукоўцы, і практыкі гаварылі "на адной мове" і прыйшлі нарэшце да высновы, што працаваць ім трэба поруч, у адным напрамку.

Іна НІКІЦЕНКА.

Нягледзячы на маладосць, студэнтка Акадэміі музыкі мінчанка Юлія Лонская стала ўдзельніцай прэстыжнага Міжнароднага фестывалю гітарнай музыкі "Рэненсанс гітары" ў Гомелі. Юлія выступала ў складзе унікальнага калектыву – зводнага аркестра гітарыстаў, які сваім выкананнем класічных твораў уразіў нават вядомых удзельнікаў фестывалю з Украіны, Югаславіі і Польшчы.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛТА.

Конкурсы

Снежань: пара падводзіць вынікі

Заўчора ў БДПУ імя М.Танка былі падведзены вынікі ІІ Рэспубліканскага конкурсу "Беларусь у ХХІ стагоддзі" (яго першага тура менавіта ў межах названай навучальнай установы).

З гэтай нагоды ва універсітэце была зладжана адмысловая ўрачыстасць. Студэнтаў, маладых вучоных, якія прынялі ўдзел у конкурсе на лепшую навуковую працу, дамагліся ў ім пэўных поспехаў, цёпла і шчыра віталі рэктар універсітэта, прафесар, акадэмік Леанід Ціханаў, прарэктар па навуковай рабоце і праблемах развіцця педагагічнай адукацыі, дацэнт Васіль Бондар, адказныя супрацоўнікі Міністэрства адукацыі – член аргкамітэта па правядзенні ІІ Рэспубліканскага конкурсу "Беларусь у ХХІ стагоддзі" Надзея Ганушчанка ды яго сакратар Ніна Пташнік, дэкан факультэта сацыяльнай педагогікі і практычнай псіхалогіі Таццяна Міхневіч.

Так, Леанід Ніканоравіч заўважыў, што БДПУ імя М.Танка ўсё выразней набывае рысы, характэрныя нацыянальнаму профільнаму універсітэту.

Удзел студэнтаў, маладых навукоўцаў у прэстыжным конкурсе стаў пацверджаннем таго, што творчасць, навуковы пошук, спрыяючы сістэматызацыі і замацаванню набытых ведаў, несумненна, павінны быць уласцівы студэнтам навучальнай установы педагагічнага ўхілу.

Леанаід Ніканоравіч паведаміў, што асабістая азнаёмленасць са зместам шэрагу студэнцкіх навуковых прац упэўніла яго ў думцы, што іх аўтары імкнуцца пашырыць інфармацыйнае кола, уласны духоўны свет. А гэта якраз і павінна быць уласціва будучаму педагогу.

Фактычны (лічбавы) матэрыял, які тычыўся ўдзелу выхаванцаў універсітэта ў конкурсе "Беларусь у ХХІ стагоддзі", прывёў загадчык кафедры айчыннай і сусветнай гісторыі, доктар гістарычных навук Аляксандр Каваленя. Дарэчы, ён курыруе ва універсітэце непасрэдна арганізацыю гэтай справы.

З інфармацыі Аляксандра Аляксандравіча вынікала, што колькасць удзельнікаў у конкурсе расце год пры годзе. Пад кіраўніцтвам выкладчыкаў студэнты падрыхтавалі сотні навуковых рэфератаў, з якімі выступілі на семінарах і практычных занятках. Лепшыя з гэтых работ перараслі ў сапраўдныя навуковыя працы.

На усіх факультэтах былі праведзены віктарыны, алімпіяды, навуковыя канферэнцыі, выпушчаны дзесяткі інфармацыйных бюлетэняў.

У конкурсе прыняло ўдзел звыш 800 студэнтаў, бакалаўраў, магістраў, аспірантаў універсітэта. Аргкамітэт разгледзеў больш за 90 прац. 27 з іх прызнаны лепшымі і прадстаўлены на чарговы тур конкурсу.

Як падкрэсліў Аляксандр Аляксандравіч, большасць работ напісана на высокім навуковым узроўні. Звяртаюць на сябе ўвагу як актыўны ўдзел студэнцкай моладзі ў конкурсе, так і змест творчых прац. Яны прасякнуты нацыянальна-дзяржаўнай ідэяй, заклапочанасцю пра будучае Айчыны.

Студэнцкая моладзь не толькі ставіць праблемы, але і шукае адказы на шматлікія пытанні сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця Беларусі ў ХХІ стагоддзі. У даследаваннях выказваецца спадзяванне на тое, што Беларусь абавязкова стане раўнапраўным суб'ектам у вянку еўрапейскіх краін, зробіць пэўны ўнёсак у вырашэнне глабальных праблем, якія паўсталі перад сусветнай супольнасцю на рубяжы новага тысячагоддзя.

У межах правядзення конкурсу асобныя студэнты, бакалаўры, магістры, аспіранты выступілі з цікавымі паведамленнямі на міжнародных навуковых канферэнцыях.

Аляксандр Аляксандравіч назваў імёны і прозвішчы пераможцаў ІІ Рэспубліканскага конкурсу (вынікі яго першага тура – у межах БДПУ імя М.Танка) "Беларусь у ХХІ стагоддзі". Рэктар універсітэта Леанід Ціханаў уручыў кожнаму адпаведны дакумент.

Пераможцы адмысловага творчага спаборніцтва, як і іх навуковыя кіраўнікі, заахвочаны і матэрыяльна.

Наш кар.

Многае залежала ад настаўнікаў

Са студзеня па ліпень гэтага года працягваўся рэспубліканскі адкрыты конкурс на лепшую п'есу для дзяцей. У ім прынялі ўдзел звыш 90 аўтараў, сярод якіх як прафесійныя драматургі, так і аматары - людзі розных узростаў і розных прафесій.

На ўрачыстай вечарыне ў Доме літаратараў апавешчаны вынікі конкурсу. Пераможцаў віталі суарганізатары – старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў В.М.Іпатава, начальнік упраўлення сацыяльнай і выхаваўчай работы Міністэрства адукацыі Г.А.Бутрым і начальнік аддзела ўстаноў культуры Міністэрства культуры Т.І.Стружэцкі. Усе яны адзначылі, як важна падтрымліваць творчы агеньчык у літаратурна адоранай моладзі, ва ўсіх, хто любіць тэатральнае мастацтва. На аснове конкурсных твораў плануецца выдаць зборнік для школьных і клубных самадзейных калектываў, аўтары – школьнікі і студэнты – будуць запрошаны на традыцыйны семінар творчай моладзі, што праходзіць на Іслачы.

Найбольш конкурсных твораў паступіла з раёнаў і гарадоў Мінскай вобласці, прыкладна пароўну – з Гродненскай, Брэсцкай і Магілёўскай, найменш – з Гомельскай і горада Мінска. Вось што напісала ў сваім лісце прызёр конкурсу, вучаніца 11 класа гімназіі Юлія Субач (Вілейка): "Гэта адзін з нямногіх праектаў, за які вучні браліся з гатоўнасцю, не адну гадзіну сядзелі за партамі і неаднойчы спрачаліся за лёс будучага твора. Праект дапамог нам адкрыць у сабе і сцэнарыстаў, і акцёраў, і рэжысёраў, і крытыкаў".

Журы, якое ўзначаліў лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Алесь Петрашкевіч, разгледзела шмат калектыўных работ. Дыпломамі Міністэрства адукацыі адзначаны творы дзіцяча-падлеткавага клуба "Крыніца" Бабруйска і драматычнага гуртка Ігрушаўскай сярэдняй школы Крупскага раёна. З Вілейкі прыйшла п'еса, над якой працавалі дзевяць навучэнцаў гімназіі, з Філатаўскага ТШК Круглянскага раёна – работа трох вучаніц. Многае, вядома, залежала ад настаўнікаў – ад таго, ці ведалі яны пра конкурс, якое значэнне яму надавалі, ці здольны заахвоціць вучняў. На шэрагу дасланых твораў былі пазначаны прозвішчы настаўніц.

Нямала работнікаў сферы адукацыі самі паспрабавалі свае сілы ў драматургіі. Дыпломамі і памятнымі падарункамі ўзнагароджаны настаўніца пачатковых класаў Салігорска Л.Кліменя і настаўніца замежных моў з Клецка Л.Мялешка, спецыяльны прыз выдавецкай фірмы "Парадокс" атрымаў настаўнік з Лагойшчыны Мікола Захаранка, пераможцам конкурсу стаў настаўнік з Чэрвеня Генадзь Аўласенка (абодва таленавітыя драматургі). Спецпрыз Саюза пісьменнікаў за папулярызацыю беларускай літаратуры быў уручаны таксама выкладчыку, дацэнту Беларускага дзяржаўнага універсітэта А.Лозку. "Кліч Рагнеды" – так называўся ягоны сцэнічны твор, напісаны ў сааўтарстве з дачкой Алесяй.

Калі дадаць, што і каардынатар сумеснага праекта, старшыня секцыі драматургіі СБП Галіна Каржанеўская мае педагагічны вопыт, то можна ўпэўнена сцвярджаць: без настаўніцкай грамадскасці рэспубліканскі конкурс меў бы куды больш сціплыя вынікі.

Галіна ЗІНКЕВІЧ.

Падзея

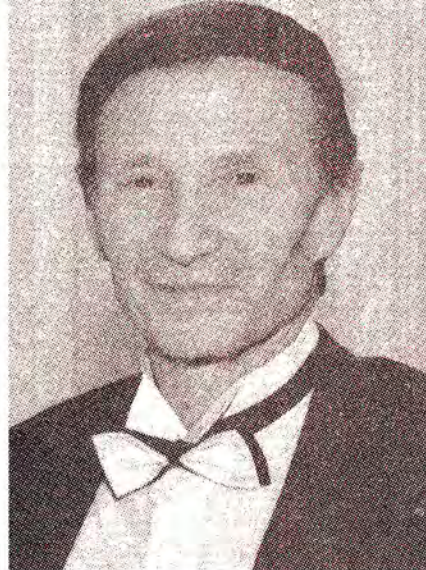
Музычная педагогіка

Днямі сталіцу ў чарговы раз наведаў кампазітар, народны артыст Расіі, акадэмік Акадэміі творчай педагогікі, мастацкі кіраўнік харавой школы "Піянерыя" Георгій Аляксандравіч Струве.

Яго сустрэча з музычнымі кіраўнікамі дзіцячых садкоў прайшла ў Мінскім гарадскім інстытуце павышэння кваліфікацыі кіруючых работнікаў і спецыялістаў выхавання. Лекцыі Георгія Аляксандравіча зусім былі не лекцыямі, а практычнымі заняткамі, бо пасля кароткага ўступнага слова ён адразу прыступіў да практыкі, без якой тэорыя ў прынцыпе і не патрэбна. Зала была перапоўнена. Хто прыйшоў па ўласнай ініцыятыве, кагосьці запрасілі, хтосьці ўжо ведаў гэтага чалавека, а хтосьці бачыў яго ўпершыню.

І вось з'явіўся сам Георгій Аляксандравіч, вельмі актыўны і энергічны чалавек. У структуры ўрока ёсць такі элемент – псіхалагічная падрыхтоўка да ўспрыняцця новых ведаў, уменняў і навыкаў. З гэтага і пачаліся заняткі Г.А.Струве. Спачатку сёе-тое расказаў са сваёй біяграфіі. У прыватнасці, што маці і цётка працавалі ў сферы дашкольнай адукацыі, і яшчэ дадаў: "Нарадзіўся, можна сказаць, пад раялем – бабуля (дарэчы, вядомая піяністка Марыя Булатава), маці, цётка музыцыравалі, сам у пяць гадоў ужо гастраляваў. А потым была вайна, голад, але прага да музыкі засталася. Пасля вайны, дзякуючы Гнесіным, трапіў у ваенна-музычнае вучылішча. Самае галоўнае ў маім жыцці пачалося, калі апынуўся ў сельскай школе, выпадкова, але застаўся там зусім не выпадкова". Георгій Аляксандравіч з кагорты тых людзей, хто лічыць, што ўсе дзеці ад прыроды маюць талент, а задача педагога – іх развіваць. Развіваць музычны талент – справа не простая, яна патрабуе шмат увагі і самаўдасканалення. Як зазначыў у сваім звароце Г.А.Струве да музычных кіраўнікоў: "У вас вялікая адказнасць, а падрыхтоўка слабая". Гэта адчуваюць і самі педагогі, і яны вельмі старанна выконвалі ўсе практыкаванні Георгія Аляксандравіча. Заняткі былі прысвечаны вакалу. Бо які ж педагог навучыць спяваць, калі сам не можа? З вакалам у нашых педагогаў, як высветлілася, усё нармальна.

На працягу дзвюх гадзін музычныя кіраўнікі вучыліся рытму, правільна

дыхаць, выконвалі практыкаванні для развіцця голасу. Увесь час "працавалі" рукамі, пальцамі, каб "у працы" былі левае і правае паўшар'і мозгу і каб усё прапусціць праз сябе, быць актыўнымі ўдзельнікамі, а не пасіўнымі назіральнікамі.

Напрыканцы сустрэчы паслухалі запіс з дзіцячымі песнямі, складальнікам якой з'яўляецца Г.А.Струве. Дзеці павінны вучыцца на так званым "залатым" рэпертуары, на класічнай аснове, што і даецца ў падборцы кампазітара.

На думку Георгія Аляксандравіча, адукацыя – гэта літара, лічба і нота. Так, аспрэчыць гэта цяжка. Методыка кампазітара Струве называецца "Харавое сальфеджыа", заняткі па ёй садзейнічаюць актыўнаму развіццю музычнага слыху, музычнай памяці, каардынацыі, творчых здольнасцяў дзіцяці (ад 3 да 9 год). У практыкаваннях "Харавога сальфеджыа" аб'яднаны тры кампаненты – зрокавы, слыхавы і рухальны.

Дзве гадзіны праляцелі хутка, сустрэча скончылася, а пытанні засталіся. Зразумела, што на ўсе адказы не пачуеш, але ж на некаторыя...

- Георгій Аляксандравіч, падчас лекцыі вы сказалі, што ў школу трапілі выпадкова, а засталіся зусім невыпадкова. Чаму? Да таго ж вы - кампазітар...

– У кожнага чалавека – свой лёс. Я фаталіст, але веру, што можна лёс змяніць. Сустрэча з дзецьмі – вельмі важны спектр майго лёсу. Тады мне проста захацелася дапамагчы адной школе, зрабіць так, каб яна заспявала. Калі людзі спяваюць разам, яны становяцца дабрэйшымі. Ёсць такое рускае слова – соборность. Ні адна рэлігія без сумесных спеваў немагчыма. Так атрымалася, што я застаўся з дзецьмі. Канешне, я думаў, што буду пісаць вялікія музычныя творы, сачыненні. У прынцыпе я пішу, але яны менш вядомыя. У мяне ёсць оперны канцэрт, аперэта, опера, струнны квартэт, сімфанічныя творы, шмат пішу для кіно. Але ўсё больш і больш мяне прыцягвала дзіцячая, маладзёжная музыка, бо мала хто займаўся гэтай справай так, як змагу я, і не таму, што я самы лепшы, а таму, што ўвайшоў у гэтую праблему глыбока, ведаю яе знутры, ведаю, што патрэбна дзецям. Важным з'яўляецца не прыдумаць яшчэ адну музычную рэч, а ўздзеянне музыкі на чалавека. Сумесныя спевы павінны мець нейкую мэту. Зараз гучыць больш забаўляльная музыка, чым стваральная. А стваральная музыка мае вялікае значэнне, яна прыносіць станоўчыя вынікі. Такая музыка робіць чалавека чалавекам.

Калі раней я займаўся дзецьмі, юнакамі, абавязкова маладзёжнымі калектывамі, шмат працаваў са студэнцтвам, настаўнікамі, то цяпер мяне ўсё больш цікавяць дашкольнікі. Зараз я разумею: усё пачынаецца не проста з дзяцінства, а з ранняга дзяцінства, з двух да пяці год. У гэты перыяд фарміруецца чалавек – добры ці не вельмі, акуратны ці не і г.д.

Даказана, што чалавек, які спявае, фізічна больш здаровы. І ніякімі дэцыбеламі не заменіш жывую музыку. З аднаго боку тэхніка сёння рухае прагрэс, а з другога, яна – рэгрэс, бо ў чалавека, які слухае сучасную музыку, душа маўчыць. А калі вы памятаеце, ёсць такі выраз "Душа павінна працаваць".

- Якую ролю ў вашай педагагічнай дзейнасці адыгрывае кампазітарства?

– Кампазітарская справа мне вельмі дапамагае. Калі б я быў проста метадыстам, то шукаў бы ў творчых сачыненнях іншых развіццё сваёй методыкі. На кожную сваю песню я гляджу як з творчага пункту гледжання, так і з таго, што дзіця атрымае ад яе ў сваім развіцці.

- Асноўная праблема музычных педагогаў сёння?

– Трэба вельмі любіць дзяцей, любіць музыку і пастаянна вучыцца. Вельмі часта педагогі перадаюць толькі тое, што калісьці далі ім. Зараз існуе вялікая колькасць музычных педагогаў. Іншае пытанне – якасць іх падрыхтоўкі. Кожнае дзіця можа навучыцца музычнай грамаце. Яно можа спяваць, спяваць сола, іграць. Дарэчы, іграць лягчэй, чым спяваць. Гэта музычныя школы прыдумалі, што іграць – цяжка. А іграць можа кожны. Іншая справа – што іграць. Дайце мне дзіця на паўгадзіны, і яно пачне іграць.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

Моладзь супраць СНІДу

Мне не ўсё роўна. А табе?

Гэта сёлетні дэвіз сусветнай кампаніі супраць СНІД, у межах якой у Нацыянальным цэнтры творчасці дзяцей і моладзі адбылася вечарына, прысвечаная гэтай, як кажуць, чуме ХХ, ды ўжо і ХХІ стагоддзя.

У фае і калідорах была разгорнута выстава работ, дасланых дзецьмі на тэматычны конкурс плаката, тэмамі якіх былі СНІД, наркаманія ды здаровы лад жыцця. Лірычную замалёўку паводле славутай "Свіцязянкі" прадставіў тэатр юнацкай творчасці пад кіраўніцтвам Наталлі Ракоўскай. А хлопцы з інтэлектуальнага клуба "Ветразь" паказалі казку наконт таго, як Іванушка-дурачок выратаваў сваё царства ад СНІД. Спадабалася ўсім і віктарына, якую правяла кіраўнік гэтага клуба Наталля Шышова.

Было бачна, што хлопчыкі і дзяўчынкі з розных школ Мінска, якія сабраліся тут, неабыякава ставяцца да гэтай злабадзённай праблемы. Так, ім гэта зусім не ўсё роўна. А вам?

На жаль, адказ на гэтае пытанне гучыць далёка не заўсёды станоўча. Аб гэтым сведчаць і статыстычныя даныя (афіцыйныя, а яшчэ больш – неафійцыйныя), што мы пачулі ў прамове метадыста Нацыянальнага цэнтра прафілактыкі СНІД Рэспублікі Беларусь Алены Гурман. Таму і акцыі, падобныя той, што адбылася ў той вечар у Нацыянальным цэнтры, маюць права на існаванне. Яны, як той звон, закліканы абуджаць нашу свядомасць. Бо ніхто, акрамя нас саміх, не здолее абараніць свет ад гэтай смяротнай небяспекі.

Юрый БОНДАРАЎ.

НА ЗДЫМКАХ: падчас правядзення акцыі.

Фота аўтара.

Погляд

Праз намаганні, пакуты - да радасці. І не наадварот

З канферэнцыі, прысвечанай праблемам псіхічнага здароўя, я выходжу, перапоўненая негатыўнай інфармацыяй. Жывеш сабе спакойна і быццам бы нядрэнна, а тут цябе пачынаюць бамбіць такімі фактамі, як "пастаянны рост захворванняў", "пастаянная тэндэнцыя павелічэння" хранічнага алкагалізму, алкагольных псіхозаў, наркатычнай залежнасці, самагубстваў, дэпрэсій, злачыннасці і г.д. Іншымі словамі, пакуль ляжыш сабе на канапе, усё гэта распаўсюджваецца і распаўсюджваецца. І кожны наступны год - усё больш "плённы" ў гэтым сэнсе, чым папярэдні.

Усё, думаецца, дажыліся. Мабыць, некалі і ўласная гісторыя захворвання папоўніць гэты сумны спіс? А як інакш зразумець словы аб "пастаянным пагражальным павелічэнні" такіх з'яў? Пачынаю згадваць сваіх сяброў і знаёмых. Увогуле, людзі - нічога сабе, без асаблівых перагібаў.

Але гэта з пункту гледжання сучаснага чалавека. Асяроддзе, у якім нарадзіўся і вырас, аўтаматычна ўспрымаеш як нармальнае. Так, для жабы, што нараджаецца ў балоце, лепш месца і няма. Няма з чым параўнаць. Але я прыгадваю расказы маёй бабулі пра яе дзяцінства. Тады ў іх вёсцы быў толькі адзін "канкрэтны" п'яніца і яшчэ пара "спрэчных" кандыдатур. Нават таму "канкрэтнаму" ў гэтай справе далёка да сваіх сучасных пераемнікаў. Пра наркотыкі і размовы быць не магло. Людзі былі неразбэшчаныя, працавітыя, набожныя, а таму і са здаровай псіхікай. Я думаю, што сказала б мая прабабка, калі б пабачыла сённяшніх хлопцаў і дзевак. Напэўна, нічога - мову б адняло. А нам быццам бы і нармальна. А з яе часоў не прайшло яшчэ і ста гадоў. Толькі пры такім маштабным супастаўленні і бачыш розніцу. А цяпер уявіце сабе, што будзе з нашымі ўнукамі і праўнукамі. Калі сітуацыя будзе развівацца так жа, як і зараз, дык у нас - сённяшніх, звыклых да свайго балота, - у сваю чаргу мову адыме.

Дык што ж рабіць? Канешне, узнікае вялікая спакуса зноў-такі легчы на канапу, расслабіцца і выкінуць з галавы ўсе гэтыя нечыя дэпрэсіі, самагубствы і г.д. Маўляў, буду жыць як жывецца. Якая мне справа, як жылі да мяне і як будуць жыць пасля? Што я магу зрабіць для ўсяго свету, які так імкліва дэградуе? Але нельга ставіць сябе асобна ад усяго свету. І не трэба рабіць нешта адразу для ўсяго свету. Цудоўна, калі зробіш штосьці хоць бы для сябе. У кожным з нас ёсць небяспечнае зерне. І якраз расслабленасць, абыякавасць, заблытанасць у сваіх думках без асаблівых спроб разблытацца - цудоўныя ўмовы для ўсходаў. Не трэба даваць гэтаму зерню прарасці. А калі прарасло? Тады трэба, згодна вядомаму афарызму, "глядзець у корань" - дайсці да сапраўдных прычын.

Вядома, алкагольная і наркатычная залежнасць - толькі вяршыня айсберга, толькі вынік. Яна сведчыць пра "адсутнасць даверлівых адносін, пра канфлікты ў сям'і, няўдачы ў вучобе, непаразуменні з акружэннем, незадаволенасць сабою" - менавіта такія думкі гучалі ў выступленнях удзельнікаў вышэйназванай канферэнцыі. Дарэчы, кантынгент падабраўся сур'ёзны: нарколагі і галоўныя ўрачы гарадскіх цэнтраў здароўя, загадчыкі кабінетаў здаровага ладу жыцця - псіхолагі, псіхіятры розных узроўняў і некаторыя немедыцынскія работнікі.

Яны кажуць яшчэ, што ў сям'і трэба больш уважліва ставіцца да дзіцяці, размаўляць з ім спачатку пра алкаголь, потым пра наркотыкі - да таго, як яму давядзецца сутыкнуцца з гэтым. Трэба выхоўваць дзіця самастойнай асобай, здольнай супрацьстаяць негатыўнаму ўплыву.

Але я лаўлю сябе на думцы, што ледзьве не засынаю, слухаючы ўсе гэтыя даклады. "Так, усё зразумела, але што канкрэтна?" І я здзіўляюся, наколькі ў нас выпрацаваны так званы імунітэт у дачыненні да сур'ёзнай і сапраўды важнай інфармацыі, асабліва калі яна нейкім чынам адносіцца да неабходнасці змяніць асабісты лад жыцця. Ну чаму так адбываецца? Таму што думаем, што гэта - не пра нас? Што з намі будзе інакш? Не, звычайна мы ўвогуле нічога не думаем, проста прапускаем усё міма вушэй, бо не хочам варушыць мазгамі.

"Звярніце ўвагу на кніжныя прылаўкі, - кажа ў сваім выступленні намеснік старшыні камісіі па справах непаўналетніх Мінаблвыканкама Анатоль Мікалаевіч Сушчэня. - Нам прапануюць гатовыя лепшыя сачыненні і іншыя лепшыя работы. Купі - і не трэба нават пальцам варушыць. Нас прывучаюць да пошуку лёгкіх шляхоў у жыцці, да жыцця ў максімальна расслабленым стане. Мэта - атрымаць нездаровы, паслухмяны натоўп".

Не будзем ламаць галаву над тым, чыя гэта мэта - сусветнага сіянізму, блока НАТА, Усама Бен Ладэна з яго паплечнікамі ці яшчэ чыя. Але даводзіцца прызнаць, што, выпадкова ці не, - карціна, якая складваецца, вельмі нагадвае спланаваную акцыю, накіраваную супраць чалавечай асобы. Дык вось, калі расслаблены стан асобы дасягнуты, калі яна не хоча нічога бачыць, чуць, калі ідзе шляхам найменшага супраціўлення, калі не хоча нават актыўна абараняцца, дык самы час перайсці да наступнага этапа - улезці ў душу і пераблытаць усё ў ёй, паставіць чалавека з ног на галаву. Як? З даўніх часоў у філасофіі інтэрпрэтуецца думка аб тым, што духоўныя састаўныя чалавека - розум, эмоцыі, жаданні. Вядома, розум павінен быць галавою. Але ў сучаснага чалавека галавою сталі жаданні.

Які ж этап наступны? Накіраваць гэтыя жаданні на самазнішчэнне.

"З намі адбываецца жахлівая псіхічная аперацыя, - працягвае Анатоль Мікалаевіч. - У маладога пакалення падменены каштоўнасці. Тое, што было добра, стала дрэнна. І наадварот. І дапамагае ў гэтым тэлебачанне. Кожны трэці фільм - баявік, кожны пяты - эротыка. Сям'я прысутнічае толькі ў 10 працэнтах фільмаў. Мэты і матывы фільмаў: 17 працэнтаў - забойствы, 40 - задавальненне сексуальных патрэб, 17 - абарона жыцця і г.д." "У маладзёжным асяроддзі побач з іміджам рашучасці, смеласці, прыгодніцтва - ужыванне алкаголю, курэнне", - кажа Людміла Анатольеўна Андрэева, нарколаг упраўлення аховы здароўя.

Заўважце, у апошні час у нас з'явілася паняцце іміджу. Імідж - вобраз, мадэль чалавека знешняга, такога, якім ён хоча выглядаць перад астатнімі. Чаму ўзнікла патрэба ў іміджы? Чалавек баіцца паказваць сябе сапраўднага, баіцца адкрываць перад іншымі душу, бо ўсё часцей жыццё паказвае, што туды нехта плюне. Таму імідж, акрамя іншага, - гэта латы.

І што ж, чалавек сам фарміруе свой імідж? Не, ён ужо выпрацаваны і навязваецца пры дапамозе хоць бы таго ж TV. Мы ўжо гатовы яго ўспрымаць. І які ж вобраз нам прапануюць прыняць? Джэймса Бонда, Тэрмінатара, Разбуральніка? А, можа, Кінг-Конга? У любым выпадку малады чалавек імкнецца сёння здавацца ні ад каго і ні ад чаго не залежным, "крутым", сексуальна разняволеным, халодным, абыякавым і г.д. Гэта і мае на ўвазе Анатоль Мікалаевіч, калі кажа, што дрэннае стала добрым, і наадварот. А шкада. Сапраўдная прыгажосць - там, унутры, у душы, якую мы так старанна хаваем. Само па сабе яно быццам бы і нічога - гэта асабістая справа кожнага, што і куды хаваць. Але ж пагроза ў тым, што адбываецца заўважнае раздзяленне чалавека знешняга і ўнутранага. Сапраўдны ён ужо не падабаецца сабе. "Калі царства раздзялілася само ў сабе, не можа ўстаяць тое царства" - напісана ў Бібліі. Ды й не трэба так далёка хадзіць - кожны псіхолаг пацвердзіць выключна шкодную, разбуральную ролю раздваення асобы.

Пра што ўсё ж такі сведчыць ужыванне алкаголю ці наркотыкаў? У рэшце рэшт, пра імкненне да лепшага. Такім чынам чалавек "танна" кампенсуе недахоп станоўчых эмоцый ці прагна павялічвае іх. У звычкі - ужо больш просты і грубы механізм дзеяння. Тады ўжо чалавек спрабуе вырвацца.

Але звычка так проста не адпусціць. Пачынаюцца пакуты. Чалавек думае: "Так і гэтак - мне дрэнна. Навошта трываць? Віп'ю, якая розніца?" І п'е. Потым ён абвінавачвае сябе ў тым, што не змог устрымацца, узнікае пачуццё адчаю. І ён п'е яшчэ больш. Усё гэта, мне здаецца, магчыма таму, што нашай жыццёвай філасофіяй стаў сучасны геданізм з элементамі сафістыкі.

Вышэйназваны прыклад - яшчэ не горшы варыянт. Тут назіраецца нейкі рух, тут чалавек ужо стаў пакутаваць і задумвацца. Калі ён не кіне думаць і спрабаваць вырвацца, хоць спачатку і дарэмна, ён паступова разбярэцца з гэтым сафізмам і выйдзе пераможцам. Але большасць людзей проста не задумваецца, не спрабуе. Яны - увасабленне вядомай прыказкі: "Пакуль гром не грымне..." Але грымне абавязкова. Жыццё паставіць перад выбарам: або дрэнная звычка, або нешта сапраўды вартае.

Выйсце ёсць заўсёды. Каб вырвацца, напэўна, трэба толькі цярпець. Сцяўшы зубы. Пазбаўленне ад дрэннай звычкі нечакана дае адчуванне такой свабоды! Геданізм - дрэнны падмурак для жыцця. Трэба разумець, што ў жыцці нельга пазбавіцца ад пакут, намаганняў, як бы ні хацеў гэтага. Дык лепш накіроўваць намаганні на тое, каб ісці ўверх, а не на тое, каб стрымліваць падзенне.

Словы "алкаголь", "наркотыкі" - з таго ж шэрагу, што і "боль", "сум", "страта", "сорам", "смерць". І не інакш. Дарэмна імкнуцца падмануць жыццё.

Не так проста растлумачыць гэта маладому чалавеку. Як ні выхоўвай яго дома, у школе - у жыцці шмат спакус. Брудная лужа здаецца многім з нас такой прывабнай, пакуль мы не ўпадзем у яе. Таму мне здаецца, што маладога чалавека трэба выхоўваць перш за ўсё так, каб ён не ўпаў. А калі ўпадзе - каб мог падняцца. Будзе жыццёвы вопыт.

Не я прыдумала, што цяжкасці - неад'емная частка жыцця. І гэта варта прыняць за аснову. Але разам з тым рэальнае жыццё шмат прыгажэй за самыя неверагодныя летуценні. Трэба толькі не перашкаджаць сабе ўспрымаць гэтую прыгажосць.

Вольга ЗАЙКІНА.

Чытач ставіць праблему

Ці знойдзецца ахвотнік?

Паважаная рэдакцыя!

Да вас звяртаецца калектыў работнікаў школьных бібліятэк Наваполацка з праблемамі, якія павінны знаходзіцца ў полі зроку Міністэрства адукацыі Беларусі.

Калісьці быў лозунг: "Школьная бібліятэка – кабінет № 1". Лозунг, вядома, правільны, але школьныя бібліятэкі па-ранейшаму застаюцца найбольш слабымі ў агульнай структуры бібліятэк.

Па-першае, яны быццам нічые. Заканадаўчая база, якая вызначае статус школьнай бібліятэкі і бібліятэкара як члена школьнага працоўнага калектыву, вельмі размытая. Школьны бібліятэкар, з'яўляючыся членам педагагічнага савета школы, тым не менш не адносіцца да педработнікаў, хоць выконвае самую разнастайную работу: замену ўрокаў, правядзенне заняткаў па навучанні бібліятэчна-бібліяграфічнай дасведчанасці, масавых мерапрыемстваў і г.д.

Два разы ў год для ўсіх школьных бібліятэкараў надыходзіць гарачая пара, якую можна назваць адным словам – падручнікі. Бібліятэкарам, якія працуюць з фондам падручнікаў, вельмі часта даводзіцца здабываць падручнікі з іншых школ, суседніх гарадоў, а пасля заканчэння навучальнага года –вяртаць назад. Школьнаму бібліятэкару даводзіцца прымаць, рэгістраваць, штампаваць і размяркоўваць падручнікі па класах. На працягу навучальнага года бібліятэкар сочыць за рухам фонду школьных падручнікаў і адлюстроўвае яго ў дакументах па ўліку. Выконваць гэтую складаную і карпатлівую працу можа любы іншы работнік школы, але наўрад ці знойдзецца ахвотнік несці адказнасць за 50 тысяч асобнікаў падручнікаў на суму звыш 7 мільёнаў рублёў за мізэрную даплату – 7500 рублёў.

Выклікае здзіўленне і той факт, што загадчыкі школьных бібліятэк не маюць даплаты за кваліфікацыйную катэгорыю. Атрымліваецца, што людзі, якія адказваюць за арганізацыю ўсёй работы ў бібліятэцы, з адукацыяй і вялікім вопытам работы, не маюць матэрыяльнага ўзнагароджання за прафесійнае майстэрства і атрымліваюць менш, чым бібліятэкар другой катэгорыі.

Кажуць, што школа трымаецца на трох кітах: настаўнік – кніга – вучань. Дык давайце не будзем забываць пра школьныя бібліятэкі, якія з году ў год цярпліва і старанна выконваюць сваю работу, такую непрыкметную, але такую патрэбную людзям.

С.ЛОЎКІНА,
сярэдняя школа № 2 Наваполацка і інш.
(усяго 14 подпісаў).

У школу... на грузавіку?

У рэдакцыю звярнуліся бацькі дзяцей, якія пражываюць у вёсцы Варотнае Пружанскага раёна, а вучацца ў Ліноўскай сярэдняй школе. Яны, у прыватнасці, пішуць: "Да ліку балючых праблем сельскай школы адносіцца падвоз дзяцей. Нашы дзеці, можна сказаць, трапляюць у школу выпадкова. Калі з цэнтральнай сядзібы вязуць даярак у вёску Варотнае, а потым назад, заадно дзяцей падвозяць. А калі не – прыходзіцца 7 кіламетраў ісці пешшу.

Школа працуе ў дзве змены. Раніцай, каб паспець на машыну, трэба ўставаць у 6 гадзін, а калі не паспееш, чакаць ніхто не будзе. Дарэчы, пра машыну. Гэта так званая "лятучка", перааблсталяваная грузавая машына. Ездзіць на ёй, асабліва зімой, мякка кажучы, не вельмі прыемна. А калі ў калгасе няма паліва, то яна ўвогуле на прыколе.

Мы разумеем кіраўніцтва калгаса "Ліноўскі": вельмі ж цяжка зараз абстаяць справы ў сельскай гаспадарцы. Але ж гэта дзеці. І чаму яны павінны пакутаваць ад неразваротлівасці дарослых".

Далей у лісце ідзе размова пра тое, што пасля такой дарогі ўжо няма ў дзяцей сіл і жадання выконваюць хатняе заданне, а хочацца аднаго – хутчэй легчы спаць. І нават тыя вучні, якія вучацца добра, нярэдка гавораць: "Як ужо надакучыла гэтая школа".

Пракаменціраваць ліст мы папрасілі загадчыка Пружанскага раённага аддзела адукацыі Мікалая Якаўлевіча Дулько. Вось што ён сказаў:

– Праблема падвозу дзяцей у школу ў раёне стаіць вельмі востра. У 2001 годзе абласным выканаўчым камітэтам на раён былі выдзелены два аўтобусы. Яны падвозяць дзяцей з вёсак, аддаленых на 8–9 кіламетраў. І часта, каб прывезці дзяцей у школу, даводзіцца аб'язджаць дзве-тры–чатыры вёскі. Стараемся пералічваць гаспадаркам грошы на бензін. Але зараз канец года, і бюджэт раённага аддзела адукацыі не паспявае за ростам цэн, грошай на рахунку ледзь-ледзь хапае на выплату зарплаты.

Сапраўды, у раёне ёсць аб'ектыўныя цяжкасці. Але сітуацыя ў будучым будзе складвацца такім чынам, што ў сувязі з памяншэннем колькасці дзяцей будуць вызваляцца пэўныя грашовыя сродкі. Дык можа ёсць сэнс падысці да размеркавання гэтых сродкаў па-гаспадарску – пакінуць іх на карысць тых дзяцей, якія ўсё ж такі будуць хадзіць у школу.

Ала ШАЎЦОВА.

І бібліятэка, і... салон

Я сустрэлася з загадчыцай Мінскай гарадской бібліятэкі № 18 А.І.Ляпіч - з творчай асобай па складу характару. Яна, здавалася, не расказвала пра сваю працу, а падсумоўвала ўсё ёю зробленае. За разважаннямі выразна прасочвалася: "Я люблю вас, людзі, і жыву вашай удзячнасцю".

Скончыўшы ў 1980 годзе Мінскі інстытут культуры, Алена пачала працаваць па спецыяльнасці – бібліятэкарам. Праца аплачвалася, скажам так, мізэрна. І неабходнасць папраўкі матэрыяльнага становішча стала відавочнай. Спроба заняцца камерцыяй паказала, што за грошы ні самасцвярджэння, ні самапавагі не купіш. Таму без усялякіх ваганняў яна ўсё ж вярнулася ў бібліятэчную сістэму.

Сталічная бібліятэка, размешчаная ў Першамайскім раёне, якую Алена Ляпіч узначаліла ў 1995 годзе, пакідала жадаць лепшага. Будынак быў узведзены ў 1976 годзе і, нягледзячы на прыгожы ў літоўскім стылі інтэр'ер, знаходзіўся ў аварыйным стане: цякла столь, сцены былі пакрыты цвіллю, а значыць, псаваліся і кнігі, не імкнуліся сюды і людзі. Элементарныя выгоды адстунічалі – нават ваду прыбіральшчыцы прыносілі з мясцовага ЖЭКа. Не будучы па натуры панікёрам, Алена Іванаўна занялася добраўпарадкаваннем храма кніг.

Сёння ў бібліятэцы суха, утульна і... адкрыта карцінная галерэя. Тут выстаўляліся, пакідаючы ў дар адзін са сваіх твораў, многія вядомыя беларускія мастакі. Апошнім часам узяты накірунак на дапамогу таленавітым майстрам пэндзля, якія не маюць дадатковай падтрымкі. Напрыклад, тое, наколькі іх талент варты шырокага агляду і рэкламы, перад паказам вызначае прафесійны мастацтвазнаўца. Прайшла ўжо выстава галотнаў воінаў-афганцаў, каля карцін якіх наведвальнікі доўга стаялі ў задуменні. Экспанаты глуханямых дзяцей дапамаглі многім ачысціцца духоўна. Іх вырабы, малюнкі і карціны паказалі, які таленавіты і шчаслівы той, хто любіць жыццё ва ўсіх яго праявах, умее яго расквеціць, упрыгожыць і пераўтварыць. На адной з апошніх выстаў былі прадстаўлены працы рэчыцкага мастака-аўтадыдакта Д.Мустафіна – чалавека з сусветным імем, але які не мае мастацкай адукацыі.

Асаблівая ўвага ўдзяляецца дзіцячай творчасці. Мо таму выставы малюнкаў дзяцей – рознага ўзросту. Некалькі гадоў запар, па магчымасці, юныя таленты бясплатна атрымлівалі тут пэндзлі, паперу. Хаця мецэнацтва, на жаль, скончылася, але дзеці працягваюць прыходзіць і маляваць.

У бібліятэцы стала нормай правядзенне ўрокаў, якія збіраюць разнастайную і рознаўзроставую аўдыторыю. Праўда, калі ўсё толькі пачыналася, той-сёй успрыняў гэтую з'яву як эпатаж. Цяпер усім зразумела, што гэта быў пошук новых форм работы.

- Алена Іванаўна, як узнікла задума зрабіць жывапіс прыцягальным сродкам (у сэнсе папаўнення, аўдыторыі юных чытачоў)?

– Ідэю падказаў народны мастак Беларусі А.М.Кішчанка. Гэта мой сябра, настаўнік збавіцель. Не ведаю, як у далейшым склалася б мая праца (ды і жыццё ўвогуле). Але многім я абавязана яму.

- Мне падалося, што так кажучы, вы выказалі словы ўдзячнасці настаўніку?

– Аляксандр Міхайлавіч заўсёды ведаў, што я стаўлюся да яго з вялікай пашанай. Ужо тры гады, як ён памёр, але я адчуваю ўсё большую патрэбнасць у яго парадзе, падтрымцы. Я засвоіла ісціну – калі б людзі навучыліся не проста памятаць, а гучна гаварыць "дзякуй" за дапамогу або проста за параду, свет не быў бы такі жорсткі. Дабро стала б хутчэй перамагаць, калі б людзі маглі адразу перапрасіць за нанесеныя крыўды. Але, на жаль, многія крыўдзіцелі не абцяжарваюць сябе самаедствам. Думку пра міласэрнасць і павагу да сваіх настаўнікаў я заўсёды даводжу да сваіх слухачоў на ўроках, што праводзяцца ў бібліятэцы.

- Калі можна, больш падрабязна, што гэта за "ліквідацыя непісьменнасці"?

– Усяго толькі мерапрыемства дзеля дапамогі школе, своеасаблівыя пазакласныя заняткі. Сувязь з навучальнымі ўстановамі раёна ў нас цесная, але і з іншых месц да нас таксама бываюць дэлегацыі. Мы праводзім урокі для вучняў 8 – 10 класаў па сусветнай культуры. За сорак хвілін, вядома, усяго не раскажаш, таму "вады" ў тым, што мы даем дзецям, няма.

- А гэтыя розумы дапытлівыя?

– Слухаюць вельмі ўважліва, а калі пасля заняткаў яшчэ і пытанні задаюць, то разумееш, што маленькі кавалачак твайго жыцця прайшоў не дарэмна – перад табой сядзелі неабыякавыя слухачы. Не магу сцвярджаць, што павярнула іх тварам да мастацтва – гэтае пачуццё трэба выхоўваць у душы дзіцяці з маленства. Мяркую, міма выставы яны ўжо не пройдуць.

Практыкуем так называемы "Вольны час у бібліятэцы". Гэта ўрокі па розных тэмах, якія могуць заказаць наведвальнікі. Для школьнай праграмы яны – вялікая падмога, таму настаўнікі таксама завітваюць да нас з ахвотай. Мы шмат ведаем пра флору і фауну нашай радзімы. Але тое, што расказвае егер, паляўнічтвазнаўца Н.Жукаў, вы нідзе не пачуеце і не знойдзеце. Лектар, які ўводзіць вас у свет літаратуры, паведаміць такія факты з жыцця вядомых людзей, што іх талент яшчэ больш вас уразіць.

Спецыяльна для малодшых чытачоў ладзім рознапланавыя гутаркі.

- А якая аддача вашаму энтузіязму і нават у нечым самаахвярнасці? Бо дакладна ведаю, што ваш альтруізм лічылі смешным і кпліва ўказвалі, што бібліятэка не школа і не мастацкі салон, яе прызначэнне - кніжкі выдаваць.

– Час расставіў усё на свае месцы. Дзякуючы такому насычанаму функцыянаванню бібліятэкі колькасць чытачоў у нас павялічылася ў некалькі сот разоў. Хіба гэта не важны фактар і аргумент?

Ларыса ВЛАДЫКА-РЫХЦІКАВА.

Вострае пытанне

Не загасіце алімпійскую зорку

Сярод 150 сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў у Рэспубліцы Беларусь ёсць вельмі спецыфічныя - гэта вучылішчы алімпійскага рэзерву. Амаль усе яны створаны на базе школ-інтэрнатаў спартыўнага тыпу з вельмі высакароднай мэтай: падрыхтоўка спартсменаў высокага ўзроўню, якія б прыносілі славу і сусветную вядомасць нашай краіне. А каб сацыяльна абараніць няўдачлівых або страціўшых здароўе спартсменаў, было вырашана за два гады, у перапынках паміж спаборніцтвамі, спартыўнымі зборамі і іншымі мерапрыемствамі, падрыхтаваць іх як спецыялістаў з кваліфікацыяй "Трэнер па віду спорту".

Вучылішчы алімпійскага рэзерву ёсць у кожным абласным цэнтры, у Бабруйску, Мазыры, Полацку, гарадскім пасёлку Плешчаніцы. Выдаткі на ўтрыманне гэтых устаноў адукацыі патрэбны немалыя: забеспячэнне навучэнцаў інтэрнатам, харчаваннем, спартыўнай вопраткай і інш. А як сведчаць вынікі праверкі арганізацыі харчавання ў Брэсцкім вучылішчы алімпійскага рэзерву, жорсткага кантролю за выкарыстаннем дзяржаўных грошай, на жаль, няма. Па самых прыкладных падліках, толькі за студзень – кастрычнік 2000 года тут незаконна зрасходавана звыш шасцісот тысяч рублёў за кошт штодзённага спісання двух порцый блюд пры кожнай раздачы ежы "для сняцця проб"; не было дакладнага ўліку навучэнцаў, якія адсутнічалі па прычыне ўдзелу ў спаборніцтвах і па іншых прычынах – на іх таксама прадугледжвалася харчаванне. Але гэтаму факту не нададзена належнай увагі ні ўпраўленнем па фізічнай культуры, спорту і турызму Брэсцкага аблвыканкама, ні Міністэрствам спорту і турызму Рэспублікі Беларусь.

Усё ж вернемся да галоўнага. Вучылішча алімпійскага рэзерву вырашае паралельна дзве задачы: па першае – рыхтуе навучэнцаў да вышэйшых спартыўных дасягненняў, па другое – рыхтуе спецыялістаў з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, дакладней – трэнераў па віду спорту. Ці многа спартсменаў вышэйшага ўзроўню выходзіць менавіта са сцен вучылішчаў? Безумоўна, ёсць такія. Гэта вядомая Яніна Карольчык – былая выпускніца Гродзенскага вучылішча алімпійскага рэзерву, Юлія Раскіна, Таццяна Ананька, Вольга Пужэвіч, Марыя Лазук – навучэнкі Рэспубліканскага вучылішча алімпійскага рэзерву і некаторыя іншыя. Але ў параўнанні з затратамі гэтая лічба магла б быць значна большай. А то, як кажуць, "адзін, два – і пералік скончыўся".

Прычыны, здаецца, ляжаць на паверхні. Уласная спартыўная база пераважнай большасці вучылішч не забяспечвае патрабаванняў падрыхтоўкі спартсменаў высокага ўзроўню, а па многіх відах спорту наогул адсутнічае. Выкарыстоўваюцца арандуемыя базы, але каб даехаць да іх ад вучэбнага корпуса, інтэрната і пунктаў харчавання, трэба затраціць гадзіну, а часам і больш у адзін бок. А пры двухразовых на працягу дня трэніроўках час на дарогу займае больш чатырох гадзін, што значна скарачае прадугледжаны вучэбным планам трэніроўкі. Такія прыклады маюць месца ў Брэсцкім і Мазырскім вучылішчах алімпійскага рэзерву. Негатыўна дапаўняе карціну дрэннае матэрыяльнае забеспячэнне спартыўных баз, недахоп спартыўнага інвентару, недахоп або адсутнасць сучасных сродкаў навучання. А пра дакладнасць выканання вучэбнага плана ў частцы падрыхтоўкі трэнера па віду спорту (маецца на ўвазе вывучэнне прадмета "Методыка навучання выбранаму віду спорту") і гаварыць не хочацца. Часцей за ўсё гэтыя заняткі падмяняюцца трэніроўкамі – бо якому настаўніку па віду спорту хоціць цярпення праводзіць тэарэтычныя заняткі ў аб'ёме 144 гадзін з адным, двума навучэнцамі. Ды і аўдыторый пры такой колькасці культывуемых відаў спорту (у Брэсцкім вучылішчы – 24, Мазырскім – 12, Рэспубліканскім – аж 40) проста не хапае; узнікаюць пэўныя цяжкасці і ў забеспячэнні кантролю за гэтым працэсам з боку адміністрацыі ўстановы адукацыі.

Не лішнім было б, каб выхаванцы вучылішч, дэманструючы лепшыя спартыўныя вынікі на прэстыжных міжнародных спаборніцтвах, з'яўляліся прыкладам высокага ўзроўню культуры і адукаванасці. Гэтыя якасці ў значнай меры забяспечваюцца агульнаадукацыйнай падрыхтоўкай. На жаль, і тут не ўсё як належыць: наогул адсутнічае ўласная вучэбная база ў Мазырскім вучылішчы (арандуюцца толькі "сцены" ў агульнаадукацыйнай школе – без права карыстання абсталяваннем для дэманстрацый, выканання лабараторных, практычных работ), не абсталяваны кабінеты і лабараторыі ў Мінскім абласным, Брэсцкім вучылішчах алімпійскага рэзерву. Не хапае або няма абсталявання, вучэбнай літаратуры і па прадметах агульна-прафесійнага і спецыяльнага цыклаў. Часцей за ўсё ў гэтых установах адсутнічаюць чытальныя залы. А ў Брэсцкім вучылішчы ў прасторным памяшканні з такой назвай на момант праверкі стаялі сталы, крэслы, прыгожыя і зусім пустыя кніжныя паліцы (нават газет не было – каб не пакралі!), пакой жа адпачынку з адзіным тэлевізарам на ўвесь інтэрнат адчыняўся толькі ў прысутнасці выхавальніка. У інтэрнацкіх пакоях Плешчаніцкага вучылішча алімпійскага рэзерву няма нават радыёкропкі.

Не спрыяе якасці арганізацыі вучэбна-трэніровачнага працэсу і адсутнасць сувязі вучылішч алімпійскага рэзерву з сярэднімі спецыяльнымі навучальнымі ўстановамі не толькі рэспублікі, але і рэгіёнаў. Нярэдка аб іх існаванні як сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў не ведаюць ні ў суседніх тэхнікумах, ні нават старшыні саветаў дырэктараў сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў абласцей. І ў даведніку для паступаючых у сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы рэспублікі аб вучылішчах алімпійскага рэзерву няма інфармацыі.

У шэрагу выпадкаў кіраўніцтва вучылішч і выкладчыкі не павышалі сваю прафесіянальную педагагічную кваліфікацыю на працягу больш чым дзесяцігадовай працоўнай дзейнасці.

І зусім ужо не знаходзіць ніякага апраўдання наступны факт. На першы погляд, вітаць бы інтэграваную падрыхтоўку, якую праводзяць Мінскае абласное і Рэспубліканскае вучылішчы алімпійскага рэзерву з Беларускай дзяржаўнай акадэміяй фізічнай культуры. Навучэнцы вучылішч маюць права паступаць на другі курс акадэміі. Выдатна! Але толькі калі не звяртаць увагі на правамоцтва гэтай інтэграцыі, якая не забяспечана належнай вучэбна-праграмнай дакументацыяй. Няма ні тыпавога, ні індывідуальнага, ні эксперыментальнага вучэбнага плана такой падрыхтоўкі. Ужо амаль на працягу дзесяці гадоў установы адукацыі па свайму разуменню, механічна пераносяць дысцыпліны першага курса акадэміі на першы і другі курсы вучылішчаў. У выніку вучэбная нагрузка ў апошніх складае 56–60 гадзін у тыдзень пры норме – 36. Апраўданне адно – гэта справа добраахвотная. А як жа здароўе навучэнцаў? Ці гэты бок зусім не выклікае заклапочанасці –выжмем з іх цяпер усё, што можна, а там – што будзе. Хто не вытрымае – не бяда, у яго ёсць на ўсякі выпадак кваліфікацыя "Трэнер па віду спорту". І зноў жа, "не наша справа", што без пяці хвілін спецыяліст пры заканчэнні навучальнай установы да верхніх канечнасцяў чалавека адносіць галаву і грудную клетку (з адказу навучэнца Мазырскага вучылішча алімпійскага рэзерву на пытанне комплекснай кантрольнай работы пры атэстацыі). Галоўнае, на думку члена экспертнай камісіі кандыдата педагагічных навук, дацэнта кафедры фізічнага выхавання і спорту Гомельскага дзяржаўнага універсітэта Бандарэнка К.К., каб трэнер ведаў, што трэніроўкі не павінны пашкодзіць здароўю дзіцяці. А як жа накшталт карысці? Няўжо дапушчальна, каб трэнер, праз рукі якога пройдзе не адна сотня таленавітых маленькіх дзяцей і падлеткаў, не валодаў ведамі, як умацаваць самае важнае для чалавека – тое ж здароўе, як развіць, а не знішчыць спартыўныя схільнасці, як запаліць, а не загасіць будучыя спартыўныя зоркі?!

Дарэчы, на неабходнасць распрацоўкі ў трохмесячны тэрмін вучэбнага плана інтэграванай падрыхтоўкі Міністэрству спорту і турызму Рэспублікі Беларусь было ўказана Рэспубліканскай дзяржаўнай інспекцыяй сістэмы адукацыі яшчэ ў студзені 2000 года. Потым рабіліся напаміны як у вуснай, так і пісьмовай форме, прапаноўвалася дапамога – але неабходнага плана няма і па сённяшні дзень.

За апошнія два гады з чатырох вучылішч, якія падлягалі атэстацыі, два прызнаны прайшоўшымі першасную атэстацыю (працей кажучы, падрыхтоўка кадраў у Мазырскім і Брэсцкім вучылішчах прызнана нездавальняючай). І пры гэтым жа ўстараненне многіх з азначаных недахопаў не толькі не патрабуе ніякіх матэрыяльных затрат, а і зберажэ значныя грашовыя сродкі і, што самае галоўнае, здароўе як саміх навучэнцаў, так і тых дзяцей, якіх яны потым будуць трэніраваць.

Дык ці не пара Міністэрству спорту і турызму зрабіць належныя высновы? Ці не пара прызнаць, што даўно настала неабходнасць разумнай прафілізацыі кожнага вучылішча, больш якаснага адбору спартсменаў пры залічэнні ў вучылішчы, дыферэнцыраванага падыходу да матэрыяльнага забеспячэння навучэнцаў вучылішчаў і г.д.

А як на Вашу думку? Ці не надышоў час кожнаму да выконваемай, няхай і маленькай, працы ставіцца з вялікай адказнасцю? Можа гэта і ёсць адказ на самае набалелае пытанне – што трэба зрабіць, каб жыць стала лепш?

Ніна ЗОТАВА,
галоўны інспектар аддзела інспектавання сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў Рэспубліканскай дзяржаўнай інспекцыі сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Партрэт кіраўніка

Лідэр

Марыя Мікалаеўна Клачковіч па-ранейшаму застаецца адзінай жанчынай у дырэктарскім корпусе сістэмы прафесійна-тэхнічнай адукацыі Брэстчыны. Але не толькі гэтым адметная яе асоба. Выдатнік адукацыі, удзельнік Другога з'езда настаўнікаў, Марыя Мікалаеўна прыцягальная шчырымі багатымі чалавечымі якасцямі: душэўнай спагадай, дабрынёй, сардэчнасцю. І ў той жа час яна вельмі патрабавальны і моцны характарам кіраўнік. Пад сілу ж ёй стаў перавод Кобрынскага ПТВ №153 на шлях рэфарматарскіх пераўтварэнняў, дзе поўнасцю быў заменены профіль установы.

Такую ношу першапраходцы не вельмі хочуць узвальваць на сябе многія кіраўнікі. Лепей каціцца па накатанай. Але ж інэрцыя і пасіўнасць адыходзяць у нябыт. Час перамен, эканамічных новаўвядзенняў не збіраецца прыручаць старыя прыёмы кіраўніцтва, а вылучае новыя патрабаванні, застацца ў баку ад якіх ужо не дарэчна. Гаворка ж ідзе аб лёсе адукацыі на перспектыву. На сённяшні момант, як адзначалася на з'ездзе, айчынная сістэма адукацыі не ў поўнай меры адпавядае сучасным запытам грамадства і эканомікі. Не можа яна пакуль вырашыць праблему і так званага кадравага голаду, абумоўленага новымі патрабаваннямі да ўзроўню кваліфікацыі маладых спецыялістаў, у той жа час і многія выпускнікі не могуць вызначыць "асабістую нішу" ў жыцці.

Узнімаемыя праблемы непазбежна завязваюцца на складаемых навучальнага працэсу, патрабуюць балансу паміж адукацыяй і эканомікай, пры якім ажыццяўляецца сакаўлівасць падрыхтоўкі кадраў менавіта па той прафесіі, якую патрабуе рынак працы, канкрэтны работадаўца.

Каб прывесці гэтую сістэму ўзаемадзеяння ў поўную адпаведнасць, патрэбна шмат часу, сённяшнія ўмовы ўстановы адукацыі часта вымушаны дзейнічаць ва ўмовах эканамічнай нестабільнасці.

Сігналы рынку працы па змяненні структуры вытворчасці ў рэгіёне былі ўспрыняты Марыяй Мікалаеўнай як гатоўнасць да пошуку новых каналаў развіцця ўстановы. Гэта яе рашэнне пацвярджалася неабходнасцю рэгіёна, патрэбнасцямі работадаўцаў.

А пераход на шматпрофільнасць установы пачаўся яшчэ задоўга да гэтага, у найбольш няпростым стане нашай дзяржавы.

Марыя Мікалаеўна Клачковіч прыняла ПТВ №153 ужо амаль 20 гадоў таму назад. Яна прыйшла сюды з педагагічнай і партыйнай работы. Творчы пачатак навучальнай установы быў звязаны з тэкстыльнай вытворчасцю, бо побач з прыемствам размяшчалася Кобрынская ткацкая фабрыка, для якой рыхтаваліся выпускнікі ўстановы. Але паступова ўстанова стала рагаць халасты ход: рабочых месцаў на фабрыцы ўжо не стала. Тэкстыльная вытворчасць рэгіёна пачала заміраць. Рэагаванне на такія змяненні ў вытворчым комплексе раёна было адпаведным. Пачаўся працэс скарачэння груп па прафесіі тэкстыльшчык, пераабсталяванне матэрыяльна-тэхнічнай базы, спатрэбілася і перакваліфікацыя кадравага саставу калектыву ўстановы. Патрэбнасці рэгіёна былі дасканала вывучаны, і ў вучылішчы выбралі прафесіі швачкі і повара. Пацвярджэннем правільнасці выбару сталі працоўныя пагадненні па вытворчай практыцы і працаўладкаванне навучэнцаў са швейнай фабрыкай, а таксама з прадпрыемствамі грамадскага харчавання. Але гэтыя прафесіі былі, як кажуць, толькі першымі крокамі ў перапрафіліраванні навучальнай установы Кобрына.

Апошнія пяць гадоў дзейнасці вучылішча можна па праву лічыць эксперыментальнымі. У 1996–97 годзе згодна з пастановай была ўведзена інтэграваная вучэбная спецыяльнасць "Повар, швачка, сацыяльны работнік", а таксама спецыяльнасці прадпрымальнік, страхавы агент, кравец лёгкага адзення, швачка, повар дзіцячага харчавання. Тут у вучэбную спецыяльнасць аб'ядналі адзінаццаць кваліфікацый.

Характэрнае для працэсу змянення профілю ўстановы і ўвядзення эксперыментальных кваліфікацый – "Сацыяльны работнік", "Прадпрымальнік", "Страхавы агент", якія ўпершыню з'явіліся не толькі ў Кобрынскім вучылішчы, але і ўвогуле ў рэспубліцы.

Прапанова аб падрыхтоўцы ў ПТВ спецыялістаў, якія будуць гатаваць ежу, шыць адзенне, аказваць дапамогу, выконваць гаспадарчыя работы і фінансавыя разлікі, была падтрымана Кобрынскім выканаўчым камітэтам, гарадскім і раённым аддзеламі сацыяльнай абароны.

З адпаведнымі галіновымі структурамі былі ўзгоднены і падпісаны дагаворы для страхавых агентаў, а таксама для новага сектара эканомікі – прадпрымальніцтва. І як паказвае час, арганізацыя эфектыўнага працаўладкавання выпускнікоў новых кваліфікацый дазваляе пашырыць магчымасці выпускнікоў пры працаўладкаванні. А яно, як вядома, з'яўляецца асноўным паказчыкам эфектыўнасці прафесійнага навучання ва ўстанове. Таму мэтазгодна праілюстраваць узровень працаўладкавання ў ПТВ некаторымі лічбамі.

Так, у 1998 годзе адбыўся першы выпуск у эксперыментальнай групе страхавых агентаў. З 27 выпускнікоў працаўладкаваліся 24 чалавекі па спецыяльнасці – з іх 5 паступілі ў Мінскі фінансава-эканамічны каледж. А ў 1999 годзе выпускнымі сталі групы па прафесіі "Повар, швачка, сацыяльны работнік". І як паказвае практыка, выпускнікі маюць магчымасць працаўладкавацца па трох накірунках працоўнай дзейнасці. Так, з выпуску 99 года працаўладкаваліся швачкамі 44 працэнты, поварамі – 42, сацыяльнымі работнікамі – 14 працэнтаў навучэнцаў.

А выпускнікі 2001 года вызначыліся з работай адразу пасля заканчэння вучылішча. Узровень іх працаўладкавання склаў 96 працэнтаў.

Цікава, што пры Кобрынскім аддзяленні Белдзяржстраха створана маладзёжная брыгада страхавых агентаў з выпускнікоў вучылішча.

З гадамі не змяншаюцца паказчыкі ў працаўладкаванні выпускнікоў па прафесіі "Повар, повар дзіцячага харчавання, прадпрымальнік" (ад 90 да 100 працэнтаў ад выпуску), а таксама выпускнікоў па прафесіі "Швачка, кравец, прадпрымальнік". Працаўладкаванне праходзіць як у дзяржаўных, так і ў камерцыйных структурах адпаведнай галіны.

Такім чынам, пачынаючы з 1996 года, Кобрынскае ПТВ №153 функцыянуе ў двух рэжымах: традыцыйным і эксперыментальным.

Трэба прызнаць, што, пачынаючы эксперыментальную работу, калектыву ўстановы давялося глыбока праанализаваць метады эксперыменту, абгрунтаваць неабходнасць такой падрыхтоўкі на базе вучылішча, паклапаціцца пра стварэнне неабходных для гэтага матывацыйных, кадравых, фінансавых, нарматыўна-прававых умоў.

Былі створаны творчыя групы з работнікаў вучылішча, якія з дапамогай супрацоўнікаў Міністэрства адукацыі, Рэспубліканскага інстытута прафесійнай адукацыі, абласнога ўпраўлення адукацыі, вучэбна-метадычнага цэнтра прафесійнай адукацыі склалі праграмы эксперыменту, план работ і фінансавання па арганізацыі і правядзенні эксперыменту.

Змянілі накірункі сваёй дзейнасці і метадычная служба вучылішча, якую ўзначальвае В.Хурсіна. У першачарговыя планы ўваходзіць карэкцыя вучэбна-плануючай дакументацыі. Дзейнасць інжынерна-педагагічных работнікаў накіравана на комплексна-метадычнае забеспячэнне працэсу навучання ў эксперыментальных групах. Актыўна вядзецца работа па забеспячэнні прафесійнай накіраванасці выкладання вучэбных дысцыплін. У сувязі з гэтым узнікла неабходнасць павышэння кваліфікацыі інжынерна-педагагічных работнікаў, якія працуюць у эксперыментальных групах. У Рэспубліканскім інстытуце прафесійнай адукацыі была праведзена перападрыхтоўка Н.Куцый, Л.Хурсіна, Л.Мамайка. Абласны вучэбна-метадычны цэнтр прафесійнай адукацыі за гэты час для вучылішча правёў курсы павышэння кваліфікацыі для майстроў вытворчага навучання.

Адметна і тое, што ўжо пяць гадоў дзейнічае дагаворная аснова на падрыхтоўку кадраў у Віцебскім індустрыяльна-педагагічным каледжы. Выпускнікі вучылішча вяртаюцца адтуль кваліфікаванымі майстрамі вытворчага навучання для работы ў групах швачак-краўцоў-повараў.

Прыйшло ў калектыў маладое папаўненне: Ю.Самцэвіч, Н.Мальчук, Т.Аліферчык, В.Воран, Н.Траццяк, А.Харошка, А.Дрык і шэраг іншых.

А па-ранейшаму запатрабаваны вопыт сталых педагогаў. Шмат гадоў працуюць тут В.Бойка, С.Латышук, Н.Брытун, А.Хрушч, Н.Радзівіновіч, Т.Гегеня. Надзейнымі паплечнікамі сталі для Марыі Мікалаеўны Клачковіч яе намеснікі Л.Жук, В.Букач, Л.Мамайка, старшы майстар К.Галоўчык, якія працуюць у творчым адзінстве.

Але, як вядома, аднадумцаў не рыхтуюць. Яны групуюцца самі, апантаныя, няўрымслівыя, зараджаныя іскрай божай свайго лідэра. А такім лідэрам, безумоўна, з'яўляецца сёння для Кобрынскага ПТВ №153 Марыя Мікалаеўна Клачковіч.

...Хаця – зноў пра тэкстыльную вытворчасць. Марыя Мікалаеўна прадбачліва не стала закрываць ва ўстанове навучанне па ткацтву. І не прагадала. Сёння ўменні кобрынскіх навучэнцаў спатрэбіліся ва Уладзімірскай вобласці Расійскай федэрацыі. Там, на адным з прадпрыемстваў тэкстылю, працуюць і выхаванцы Марыі Мікалаеўны. Удзячнасць расійскіх кіраўнікоў стане таксама добрым падарункам да 20-гадовага юбілею Кобрынскага ПТВ №153.

Ала КЛЮЙКО.

Новыя грані развіцця

Пра эксперымент і дамашнюю фірму "Пчолка"

У Бярозаўскім ПТВ -109 будаўнікоў адбыўся першы выпуск па новай інтэграванай прафесіі "Сталяр; рэзчык па дрэве; прадпрымальнік". У рамках рэспубліканскага эксперыменту адпрацоўвалася мадэль падрыхтоўкі спецыяліста сярэдняга звяна з 4-гадовым тэрмінам навучання.

Разам з паглыбленым вывучэннем прадметаў (матэматыка, фізіка, практычнае выкарыстанне ПЭВМ) эксперыментальным вучэбным планам прадугледжана павелічэнне аб'ёму спецдысцыплін і вытворчага навучання па сталярных работах і разьбе па дрэве ў аб'ёме кваліфікацыйных характарыстык рабочых IV–V разрадаў.

Блок "Прадпрымальнік" складаецца з модуляў: "Арганізацыя дзейнасці прадпрыемства", "Улік і падаткі", "Вытворчасць і рэалізацыя прадукцыі", "Кіраванне прадпрыемствам". Навучэнцы IV курса ўспрынялі яго з цікавасцю.

Тэарэтычны курс прадпрымальніцкай падрыхтоўкі мы пачалі з самага складанага і аб'ёмнага модуля "Улік і падаткі". Для чытання лекцый запрасілі вопытнага спецыяліста, магістра эканамічных навук Брэсцкага тэхнічнага універсітэта Т. Аперавец. Таццяна Васільеўна, якая раней працавала ў ПТВ, літаральна "зачаравала" навучэнцаў падаткамі. Магчыма, дзякуючы гэтаму "працэс пайшоў" у патрэбным кірунку.

Майстра вытворчага навучання В.Гурскага, які мае эканамічную адукацыю, накіравалі на курсы павышэння кваліфікацыі па спецыяльнасці К-5 "Асновы камерцыйнай дзейнасці" пры абласным эксперыментальным вучэбна-метадычным цэнтры падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі незанятага насельніцтва. На працягу месяца ён навучаўся асновам прадпрымальніцтва.

На ўроках вытворчага навучання падлеткі пад кіраўніцтвам Валянціна Юр'евіча пачалі асвойваць асновы бізнес-планавання, чым зацікавілі нават сваіх бацькоў, якія займаюцца камерцыйнай дзейнасцю.

У якасці лектараў па астатніх модулях блока запрашаліся кіраўнікі камерцыйных фірм Бярозы.

Пры садзейнічанні выканаўчага дырэктара абласнога Саюза прадпрымальнікаў Н.Карпінчыка ў вучылішчы быў праведзены курс-трэнінг "Асновы прадпрымальніцтва ў Рэспубліцы Беларусь", распрацаваны кансультантамі Міжнароднай фінансавай карпарацыі ў рамках праграмы падтрымкі моладзі ў бізнесе.

Пасля завяршэння курса-трэнінга кансультанты МФК уручылі кожнаму навучэнцу сертыфікат прадпрымальніка міжнароднага ўзору і пакет дакументаў па ўсіх пытаннях прадпрымальніцкай дзейнасці.

Інтэрактыўная методыка правядзення семінара-трэнінга дала магчымасць навучэнцам праверыць свае веды, здольнасці, вызначыць свой патэнцыял і абазначыць, хоць бы віртуальна, перспектывы сваёй далейшай дзейнасці.

Трэба адзначыць і тое, як навучэнцы ўспрынялі гэтую акцыю – узаеміны са спецыялістамі міжнароднага ўзроўню значна ўзвысілі іх ва ўласных вачах. Яны імгненна пасталелі, атрымаўшы сертыфікаты МФК як ацэнку іх намаганняў і здольнасцей. Бо сертыфікат міжнароднага ўзору дае ім ільготы пры паступленні ў ВНУ і павялічвае шансы ўдалага ўладкавання на працу.

Самым цяжкім аказалася правядзенне прадпрымальніцкай практыкі. Для адпрацоўкі навыкаў прадпрымальніцкай дзейнасці, дзелавых узаемін, вядзення дакументацыі, пошуку заказчыка, заключэння дагавораў аб збыце выраблenай прадукцыі планавалася стварыць на базе вучылішча вучэбную фірму, якая б імітавала рэальныя ўмовы. Але фінансавыя цяжкасці не дазволілі ажыццявіць гэты план сёлета.

Тым не менш атрыманыя тэарэтычныя веды, іх аргументацыя дапамаглі вырашыць і гэтую праблему. Кіраўнікі фірм, прыватных і сумесных прадпрыемстваў Бярозы са здзіўленнем канстатавалі факт перавагі навучэнцаў перад самавукамі-камерсантамі. Справаздачы нашых выхаванцаў аб прадпрымальніцкай практыцы ўяўлялі сабой бізнес-планы не віртуальных, а рэальных прадпрыемстваў.

Я адчувала вялікае задавальненне і радасць, прысутнічаючы на выпускных кваліфікацыйных экзаменах у эксперыментальнай групе. Напярэдадні прайшлі экзамены ў паралельнай групе, але па прафесіі "Сталяр; станочнік дрэваапрацоўчых станкоў". Не хачу нікога пакрыўдзіць, але навучэнцы эксперыментальнай групы былі падрыхтаваны на некалькі парадкаў вышэй. Уплывае і тое, што яны на год старэйшыя, у іх іншы ўзровень падрыхтоўкі і гатоўнасці да рэальнага жыцця. Навучэнцы эксперыментальнай групы "абаранялі" не толькі свае высокія разрады па рабочай прафесіі, але прадстаўлялі і бізнес-планы сваёй будучай дзейнасці.

Знешні выгляд выпускнікоў адпавядаў патрабаванням да знешняга аблічча, манер, дзелавога адзення камерсанта, гэта значыць усе былі ў белых кашулях, строгіх гарнітурах, начышчаных да бляску чаравіках.

Выпускныя работы былі прадстаўлены ў адпаведнасці з правіламі дзелавога пратакола.

Радуе, што навучэнцы бачаць перспектывы, прычым не ўсе звязваюць сваю дзейнасць толькі з атрыманай рабочай кваліфікацыяй. Набытыя асновы эканамічнай культуры, прафесійнай этыкі дазволяць выпускніку знайсці сваё месца і быць мабільным на сучасным рынку працы.

Напрыклад, Яўген Юдчыц распрацаваў бізнес-план атрымання крэдытаў у банку для стварэння сваёй фірмы па вырабу дзвярных і аконных блокаў. І прадэманстраваў асартымент і ўзоры сваёй будучай прадукцыі.

На аснове бізнес-плана, распрацаванага Сяргеем Лісюком, функцыянуе дамашняя фірма "Пчолка", дзе ён з бацькам займаецца пчалаводствам на ўласным пчальніку і вытворчасцю спадарожных прадуктаў – воску, прапалісу, а таксама вулляў, рамак.

Аляксандр Салаўёў плануе ў Бярозе ўдасканальваць лазневыя паслугі, арганізаваўшы фірму "Ламінарыя", дзе хоча стварыць сауну, джакузі і проста парылку.

Прыемна тое, што выпускнікі з веданнем справы адстойваюць свае праекты, ведаючы, што камерцыйная дзейнасць заўсёды звязана з матэрыяльнай рызыкай, і яны псіхалагічна гатовы рызыкаваць. Пра гэта сведчаць адказы на пытанні прапанаваных тэстаў. Некаторыя маюць ужо сямейны пачатковы капітал. На пытанне "Раптам правал у бізнесе?" яны рэагуюць спакойна. Амаль усе яны маюць рыначную рабочую прафесію "Сталяр V разраду; рэзчык па дрэве IV разраду". З імі цяжка будзе канкурыраваць.

90 працэнтаў выпускнікоў пойдуць у армію, але ўсе яны маюць намер прадоўжыць вучыцца і арганізаваць сваю справу, 8 працэнтаў юнакоў, вызваленых ад арміі, плануюць паступаць у ВНУ.

Эксперымент паказаў, што надышоў час фарміравання глабальнага эканамічнага мыслення, эканамічнай культуры ў навучальных установах. Менавіта ў навучальнай установе вызначаецца асабісты статус чалавека ў залежнасці ад узроўню адукацыі, у тым ліку эканамічнай. Яшчэ Арыстоцель заўважыў, што эканамічная культура "дапамагае пазнаць, што трэба рабіць і ад чаго трэба ўстрымлівацца".

Зразумела, не ўсе навучэнцы могуць авалодаць асновамі прадпрымальніцкай дзейнасці, таму на III курсе прадугледжаны выпуск з прысваеннем рабочай кваліфікацыі адпаведнага разраду або перавод у паралельную групу. Так, з 31 навучэнца двое былі працаўладкаваны пасля III курса.

Эксперымент меў некалькі мэт: павышэнне ўзроўню адукацыі; павышэнне статуса і сацыяльнай абароненасці выкладчыкаў і навучэнцаў; фарміраванне ў будучых спецыялістаў культуры разумовай і фізічнай працы; стварэнне універсальнай і гнуткай сістэмы прафесійнага навучання.

Сутнасць эксперыменту мы разгледзелі з пазіцый навучэнцаў і выкладчыкаў. Выкладчыкі лічаць, што эксперымент цікавы як для навучэнцаў, так і для інжынерна-педагагічных работнікаў ПТВ нават з пункту гледжання павелічэння тэрміну навучання. 80 працэнтаў ІПР упэўнены, што такім чынам можна павысіць эфектыўнасць работы педагагічнага калектыву. Як станоўчыя моманты яны адзначаюць стварэнне спрыяльных умоў для творчасці педагога-наватара, узнікненне патрэбнасці самаадукацыі і павышэння кваліфікацыі, а больш працяглы перыяд узаемін з навучэнцамі дае магчымасць выявіць і раскрыць іх здольнасці, даць працоўную арыентацыю кожнаму ў адпаведнасці з іх прыроднымі схільнасцямі.

Выхаванцы нашага вучылішча адзначаюць прэстыжны статус навучэнца эксперыментальнай групы. Лічаць, што магчымасць атрымання прэстыжнай рабочай кваліфікацыі на павышаным узроўні дазволіць не баяцца канкурэнцыі на рынку працы. Яны зацікаўлены ў набыцці ведаў у галіне бізнесу, рэалізацыі іх на практыцы ў працэсе навучання, станоўча ацэньваюць і тое, што працэс сярэдняга набыцця ведаў, уменняў і навыкаў пачынаецца на IV курсе.

У далейшым блок "Прадпрымальнік" мяркуецца выдзеліць у самастойны вучэбны план для навучання малому бізнесу розных катэгорый асоб, пачынаючы ад дамашніх гаспадынь, пенсіянераў, інвалідаў і г.д., а таксама выпускнікоў іншых ПТВ вобласці.

Улічваючы моцную матэрыяльна-тэхнічную базу ПТВ-109, вучылішча можа стаць цэнтрам падрыхтоўкі прадпрымальнікаў у будаўнічай галіне. Тут распрацавана тэхналогія паглыбленай агульнаадукацыйнай і прафесійнай падрыхтоўкі, ёсць адпаведныя спецыялісты, створаны вучэбна-метадычны комплекс усіх модуляў праграмы.

Напрыканцы хачу адзначыць кіраўніцтва і інжынерна-педагагічных работнікаў, без якіх эксперымент не адбыўся б. Гэта дырэктар вучылішча А.Жуковіч, яго намеснікі Т.Красцьянкіна, М.Клімашэвіч, І.Лобач, Л.Гапановіч; выкладчыкі В.Асокіна, Л.Савельева; майстры вытворчага навучання Н.Саўчук, В.Гурскі.

Людміла ПАПОВА,
загадчыца кабінета вучэбна-метадычнага цэнтра Брэста.

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Рэспубліканскі савет дырэктараў прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў смуткуюць з прычыны смерці Заслужанага настаўніка БССР, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны, былога начальніка Віцебскага абласнога ўпраўлення прафтэхадукацыі Сяргея Макаравіча МУРКОВА і выказваюць глыбокае спачуванне яго родным і блізкім.

Каля 20 тысяч высокакваліфікаваных рабочых для прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці падрыхтавала за 45 год свайго існавання Віцебскае ПТВ №29.

Для навучання тут прызначаны 22 вучэбныя кабінеты і вучэбна-вытворчыя майстэрні, камп'ютэрны клас, бібліятэка, спартыўная зала.

Тут праводзяцца конкурсы прафесійнага майстэрства, выставы.

НА ЗДЫМКУ: выдатніца вучобы, пераможца конкурсу прафесійнага майстэрства, будучая швачка Таццяна Кавалеўская.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

Рэалізуецца праграма

Сэрца, якое мілуе

У вучылішчы № 18 Магілёва рэалізуецца комплексна-мэтавая праграма "Міласэрнасць", распрацаваная намеснікам дырэктара па выхаваўчай рабоце Людмілай Міхеенка.

Праграма ўключае ў сябе некалькі напрамкаў: "Дружба", "Дом без адзіноты", "Ветэран", "Малютка". Работу вядуць майстры вытворчага навучання, класныя кіраўнікі, выкладчыкі, псіхолаг, сацыяльны педагог. Але галоўнымі ўдзельнікамі з'яўляюцца дзяўчаты і юнакі.

Хочацца падрабязней расказаць аб праграме "Малютка" (працы ў дзіцячым доме № 1 Магілёва).

Безабаронныя, кінутыя дзеці. Страшна думаць, што ў нашым мірным, даволі ўладкаваным жыцці столькі сірот, і часта пры жывых бацьках.

Праграма "Малютка" – гэта асабліва важны напрамак выхаваўчай сістэмы. Дабрачынная дзейнасць вядзецца ў вучылішчы з пачаткам навучальнага года. На інфармацыйных дошках вывешваюцца аб'явы пра гэты від дзейнасці (з пастаўленымі мэтамі і кароткай праграмай).

Для работы па такой праграме падлеткі праходзяць падрыхтоўчы этап. Гэта вызначэнне глыбіні ведаў навучэнцаў пра маральныя катэгорыі (экспрэс-дыягностыка эмпатыі), арганізацыя гуманістычнай асветы, фарміраванне ў навучэнцаў гуманістычнага светапогляду (віктарына "Аблічча міласэрнасці", правядзенне круглых сталоў "Цяжкае дзяцінства", "Лёс непрадказальны", лекторый "Традыцыі міласэрнасці").

Падлеткі наведваюць дзіцячы дом: дапамагаюць у афармленні сродкаў нагляднасці, сумесна праводзяць гульні, прымаюць удзел у азеляненні і ўборцы тэрыторыі (аперацыя "Кветка").

Цяжка глядзець у вочы маленькаму чалавеку, які чакае і просіць цеплыні, любві і ласкі. Ім трэба так мала і адначасова так многа.

Другі напрамак работы – арганізацыя і правядзенне канцэртаў, тэатралізаваных казак, акцый. У вучылішчы працуе лялечны гурток, дзе падлеткі рыхтуюцца для выступленняў у дзіцячым доме.

У акцыі "Цёплы дом" прымаюць удзел усе навучэнцы ПТВ. Гэта збор дзіцячых цацак, кніг, канцылярскіх тавараў. Падлеткі, якія прыносяць дзіцячаму дому падарункі, разумеюць і ведаюць, што нават такая драбніца прыносіць дзецям вялізную радасць.

Прыйшоўшы хоць раз у дзіцячы дом, нельга забыць яго або застацца да яго абыякавым. Міласэрнасць да дзяцей – вялікая школа фарміравання гуманістычных якасцей асобы кожнага навучэнца.

Словам "міласэрнасць" заўжды абазначалася важнейшая якасць душы. Усе ведалі, што гэта азначае любоў, якая зыходзіць ад спагадлівага сэрца. Застаецца пажадаць, каб важнейшай якасцю душы сучаснага чалавека была міласэрнасць.

Алена КУЗЬМЯНКОВА,
сацыяльны педагог ПТВ №18 кулінарыі Магілёва.

Да 110-х угодкаў Максіма Багдановіча

Пакліканы адраджэннем

Літаратурная спадчына Максіма Багдановіча - класічная, колькасць бясспрэчных шэдэўраў, асабліва паэтычных, - унушальная. Яму былі наканаваныя кароткае зямное жыццё (09.12.1891- 25.05.1917) і вечнасць у мастацкім слове. Сярод геніяў свету Максім Багдановіч - самы малады, па сутнасці юны. Для параўнання прыгадаем узрост найвялікшых еўрапейскіх паэтаў, якія заўчасна памерлі. Да прыкладу, Адам Міцкевіч жыў 55 гадоў, Тарас Шаўчэнка - 47, Аляксандр Пушкін - 37, Міхаіл Лермантаў - 27. Такія творцы, відаць, - дар Неба, Сусвету для грэшнай Зямлі, каб не звяліся на ёй святыя пачуцці ды высакародныя ўчынкі. У самім прозвішчы Багдановіч прачытваецца: Богам дадзены.

У ягонай творчасці, духоўнай сутнасці шмат унікальнага. Тут варта заўважыць: першым творам паэта-генія сталася алегарычнае апавяданне "Музыка". Хаця апавяданне гэтае, як і ягоны бліскучы "Апокрыф", мае толькі форму празаічную, а па сваёй сутнасці, надзвычай паэтычнае...

Рэдкаснаю была Максімава здольнасць выказваць сябе, свае думкі і пачуцці трыма мовамі: апрача роднай, "рабочымі" мовамі з'яўляліся калі-нікалі руская і ўкраінская. У свеце падобнымі здольнасцямі валодалі вельмі нямногія творцы. Узрушае той факт, што Максім Багдановіч вырасціў, выхаваў у сабе вялікага нацыянальнага паэта за межамі Бацькаўшчыны. Вывезены ў Расію пяцігадовым хлопчыкам, ён вяртаўся ў стыхію роднай мовы, прыроды, укладу народнага жыцця толькі двойчы - пасля заканчэння Яраслаўскай гімназіі ўлетку 1911 года па запрашэнню братоў Івана і Антона Луцкевічаў, супрацоўнікаў рэдакцыі "Нашай нівы", калі з чэрвеня па жнівень жыў у фальварку Ракуцёўшчына, і ў верасні 1916 года (пасля заканчэння Дзямідаўскага юрыдычнага ліцэя), калі ўладкаваўся ў Мінску на працу ў губернскую земскую ўправу. Ды ў лютым наступнага года, калі рэзка пагоршылася здароўе, мусіў зноў пакінуць Беларусь, ужо назаўсёды...

У тых умовах пражывання, вучобы, фарміравання асобы на чужыне прасцей за ўсё было паддацца асіміляцыі, зрусіфікавацца. Тады Максім Багдановіч належаў бы не нам, як не належыць нам, скажам, Фёдар Дастаеўскі, радзімай чыйго роду, калыскаю і арбітай з'явілася Дастоева Пінскага павету. Ды вось чамусьці падумалася, што страта беларускага духу паэтам не дала б узняцца яму ў сузор'е знакамітых творцаў. Але Бог даў паэту такую вялікую любоў да Беларусі, яе чароўна-таямнічай прыроды, яе гераічнай і драматычнай гісторыі, духоўнай спадчыны народа, такую ўражлівую і глыбокую душу, такое відушчае і чуйнае сэрца, якія дазвалялі яму і на любой адлегласці чуць, бачыць і адчуваць, што адбываецца ў родным краі. Прага служэння Бацькаўшчыне была свяшчэннаю і неспатольнаю. Багдановіч, узброены наватарскімі ідэямі, не толькі ўзбагаціў нашу нацыянальную паэзію такімі класічнымі еўрапейскімі формамі, як трыялет, санет, актава, рандо, скерца, тэрцыны, акраверш, але і разняволіў яе ўдумлівым філасофскім нерыфмаваным вершам.

Унікальным з'яўляецца і тое, што высокая краса паэзіі Максіма Багдановіча, яе непараўнаная эстэтыка прыкметна прыўзняла ўзровень беларускага музычна-спеўнага мастацтва. Як тут не ўспомніць хоць бы такі цудоўны гімн каханню - неўміручую "Зорку Венеру", што ўспрымаецца ўжо даўно як народная песня! Як не захапіцца пранікнёнымі патрыятычнымі матывамі "Пагоні", "Слуцкіх ткачых"! Як не зачаравацца цудам з'яўлення сінякрылага матылька, што, нібы "сіні аганёк", "б'ецца, ўецца" "па-над белым пухам вішняў" і сваімі "дрыжачымі крыламі" звоніць ледзьве чутна "ў струнах сонца залатых"! Толькі выключна вытанчанаму і пяшчотнаму паэту маглі пачуцца такія гімны вясне, бо яны напяваліся яму ўласным сэрцам.

А хіба не унікальная з'ява ў літаратуры (і не толькі ў беларускай): малады паэт (Багдановічу тады ішоў дваццаць першы год) стварае цыкл вершаў "Каханне і смерць" (жнівень-кастрычнік 1912 г.), прысвечаны подзвігу жанчыны, што ідзе на мукі і на смерць, "каб жыццё дзіцёнку даць"! Хвалюючым, глыбокім і жыццёсцвярджальным зместам напаўняе ён раздзел "Мадонны", плануючы кнігу паэзіі "Вянок".

Гэта, як і шмат што іншае ў асобе і творчай дзейнасці Максіма Багдановіча, і дагэтуль не можа не здзіўляць літаратуразнаўцаў, прыхільнікаў яго паэтычнага дару, даследчыкаў ягонай творчасці. Сваё захапленне гэтымі творамі і ўсім раздзелам "Мадонны" таленавіта выказала ў грунтоўнай працы "Космас "Вянка" незабыўная Тамара Чабан. Яна заўважыла, што цыкл вершаў "Каханне і смерць" "глыбока і непасрэдна" звязаны з вершаванымі "У вёсцы" і "Вераніка" вобразамі Мадонны: "Калі ў вобразах вясковай дзяўчынкі і Веранікі Мадонна праглядвае толькі на імгненне, як ідэал, надзея, абяцанне, то ў "Каханні і смерці" - спаўненне абяцанага, увасабленне Мадонны. Гэта своеасаблівае ў сусветнай літаратуры духоўна-эстэтычнае адкрыццё Максіма Багдановіча. Мадонна, бессмяротная як ідэал у сваёй духоўнай іпастасі, не аддае сына на пакуты, а, падобная Хрысту, сама сыходзіць на крыж пакут..." Зразумета аўтарскае памкненне спалучыць узвышаную біблейскую ідэю з зямным, чалавеча-інтымным яе ўвасабленнем, асэнсавана задума паэта "у адным абліччы зліць паміж сабой рысы цнатлівай і мацярынскай красы". Тамара Чабан адзначыла, што ў цыкле "Каханне і смерць" увасобілася і нязбытная, запаветная мара Багдановіча пра сваё дзіця і што ў ім адбілася гэтаксама драма сям'і Багдановічаў. Як вядома, калі Максіму было пяць гадоў, праз два месяцы пасля родаў, у выніку якіх развіўся туберкулёз лёгкіх, памерла маці будучага паэта, а пасля і мачыха - Аляксандра Волжына, таксама ад родаў. Так, сапраўды, усё гэта "адбівалася ва ўражлівай дзіцячай памяці, успрымалася чуйным сэрцам, каб потым, па-мастацку трансфармаванае, стаць высокім драматычным сімвалам, гімнам жанчыне-маці".

Творчы подзвіг - інакш не назавеш здзейсненае Максімам Багдановічам на кароткім жыццёвым шляху, пройдзеным амаль цалкам у чужых краях. Юны геній даў узоры ў розных літаратурных жанрах, тэмах, у розных відах таго ці іншага жанру. Шэдэўры Багдановіча не страчваюць сваёй красы і сілы (краса і сіла - ягоныя словы ў дачыненні да паэзіі Тараса Шаўчэнкі) як пасля паэтаў-папярэднікаў, так і пасля паэтаў новых пакаленняў, пра што, думаецца, можна меркаваць нават па асобных радках. Вось хоць бы некалькі радкоў з двух трыялетаў:

Мне доўгае расстанне з Вамі
Чарней ад Вашых
чорных кос.
....
Калісь глядзеў на сонца я,
Мне сонца асляпіла вочы.
Ды што мне цемень
вечнай ночы,
Калісь глядзеў на сонца я.

У Багдановіча няма ніводнага бяздумнага радка, а ўсякая думка сагрэта сэрцам. У суладдзі думак і пачуццяў нараджаецца цуд паэзіі. Філасофская лірыка надзвычай цёплая і чалавечная:

Нашто ж на зямлі
Сваркі і звадкі,
боль і горыч,
Калі мы ўсе разам ляцім
Да зор?

У творах Багдановіча перасякаюцца прасторавыя неабсяжнасці - вышыня, глыбіня, шырыня. Тут судакранаюцца ўсе часы, мінулае перагукваецца з будучыняй, словам, як у чароўным люстэрку, адбіваецца ўвесь сусвет у яго складанай прасторава-часавай узаемасувязі.

Максім Багдановіч - творца універсальны, ён стаўся хрэстаматыйным і ў пейзажнай ды любоўнай лірыцы, і ў творах гістарычнага і філасофскага зместу, і ў вершах сацыяльна-грамадзянскага гучання.

Васіль ЖУКОВІЧ,
пісьменнік.

У краіне светлай...

Маё першае знаёмства з творчасцю Максіма Багдановіча адбылося ў далёкія школьныя гады. 9 снежня 1971 года ў нашай школе праводзіўся святочны вечар, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Паэта. Вельмі ўсхвалявала тады мяне канцоўка верша "Страцім-лебедзь".

Тады мне захацелася больш даведацца аб жыццёвым і творчым шляху Максіма Багдановіча. Я перачытала ўсё, што было ў школьнай бібліятэцы пра Багдановіча, вывучыла многія ягоныя вершы на памяць. Потым былі універсітэцкія гады, курсавая работа па творчасці Паэта... Вершы Максіма Багдановіча назаўсёды зачаравалі мяне.

...У краіне светлай,
дзе я ўміраю,
У белым доме ля сіняй бухты,
Я не самотны, я кнігу маю.
З друкарні пана
Марціна Кухты.

Гэтыя словы Максімам былі напісаны ў Ялце пра адзіную, выдадзеную ў Вільні, кнігу сваіх вершаў "Вянок".

Мяне ніколі не пакідала жаданне пабываць у Ялце, горадзе, з якім навекі парадніўся Максім Багдановіч.

І вось летась у ліпені я наведала гэты горад. Ехала ў Ялту я не толькі дзеля адпачынку. У большай нават ступені ехала таму, што недзе там, у Ялце, "ля сіняй бухты", прайшлі апошнія дні зямнога жыцця Максіма Багдановіча. Таго Паэта, які некалі ў маім далёкім дзяцінстве змог паланіць мяне сваёй творчасцю. Таго Паэта, адзінага ва ўсім свеце, пра вершы якога я з усёй перакананасцю магу сказаць, што паэзія здольная тварыць цуды...

Напачатку дзень-два плёскалася ў цёплым, быццам сырадой, моры ды гуляла па ўзбярэжжы. Узбярэжжы, якое зачароўвае сваім жыццём, не сціхае ні днём, ні ноччу, прываблівае сваімі пальмамі, кіпарысамі, шматлікімі выстаўкамі карцін мастакоў... На ўзбярэжжы заўсёды мнагалюдна. Тут і фатографы, і музыкі, і прадказальнікі - усе тыя, з кім "усе мы разам ляцім да зор"... Набягаў новы дзень... Я плёскалася ў цёплым моры, любавалася карункавым ад пены прыбоем... І самі сабой нараджаліся радкі:

Здесь, кажется,
и солнце не заходит,
А жизнь прекрасна,
радости полна...

Такім чынам, я адпачывала. Але ўвесь час не давала спакою думка, што я - не дзе-небудзь, а ў Ялце, горадзе, які стаў апошнім прытулкам Максіма Багдановіча. Я хадзіла па вуліцах Ялты і ўяўляла яго, Максіма. Уяўляла тое, што ён бачыў, думаў, адчуваў у той апошні свой прыезд, прыезд, які навекі парадніў яго з гэтай зямлёй, з гэтым цёплым краем...

Як жа прыемна было мне падчас экскурсіі па чэхаўскіх мясцінах пачуць ад пажылой жанчыны-экскурсавода прыязныя, добрыя словы пра Багдановіча-крытыка, які ў свой час даваў характарыстыку творчасці сахалінскага перыяду А.П.Чэхава. Чамусьці менавіта ў гэтую хвіліну я вырашыла: сёння ж пачынаю пошукі мясцін, звязаных з іменем Максіма.

У музеі Чэхава мне падказалі адрас дома, у якім жыў Максім Багдановіч, калі прыязджаў у Ялту на лячэнне ў 1909 годзе. Гэта невялікі двухпавярховы дом, што знаходзіцца ў ціхім ялцінскім дворыку. І што вельмі прыемна, непадалёк знаходзіцца вуліца, якая носіць імя нашага Паэта. Вуліца М.Багдановіча - невялікая, ціхая, па ёй раз-пораз праносяцца машыны, падымаючыся вышэй, у горы, ці спускаючыся ўніз, папіскваючы тармазамі на крутых ялцінскіх паваротах. Душа мая поўнілася радасцю, што тут, у далёкай ад Беларусі Ялце, ёсць такая вуліца.

Супрацоўнікі Дома-музея Чэхава не змаглі дакладна сказаць, дзе знаходзіцца (ці знаходзіўся) дом, у якім прайшлі апошнія дні жыцця Максіма Багдановіча. Праўда, адна супрацоўніца паведаміла, што на сцяне аднаго з будынкаў санаторыя Чырванасцяжнага Чарнаморскага Флоту (хутчэй за ўсё, на сцяне клуба) ёсць шыльда, на якой штосьці напісана пра М.Багдановіча.

...І вось ён - клуб санаторыя ЧЧФ. Зноў успомніліся словы: "У белым доме ля сіняй бухты..."

Неўзабаве я знайшла месца, дзе стаяў дамок, на другім паверсе якога ў апошні свой прыезд у Ялту жыў Паэт. Максіму, мы ведаем, падабаўся пакой, у якім ён жыў: вялікі, светлы, праз вокны відаць было мора. Зараз на гэтым месцы стаіць прыгожы будынак. І як напамін аб Максіме - шыльда з надпісам: "На этом месте находился дом, в котором жил (с марта по май 1917 г.) и умер (25 мая 1917 г.) выдающийся белорусский поэт Максим Богданович". І зноў фантазіі завалодалі мной... Я ўявіла, як хворы Паэт па звілістай сцежцы спускаўся да мора, садзіўся на лаўцы і пільна ўзіраўся ў далягляд, любаваўся гарэзлівымі хвалямі, якія паблісквалі ў промнях сонца. У гэты час яму думалася аб жыцці, душа Паэта прагнула сузіральнасці... Перад вачыма паўставала і такая карціна: цяжка хворы Максім ляжыць у ложку і думае пра Беларусь, пра сваіх сяброў, што засталіся там, у далёкай старонцы. А ў акно праз густы цень кіпарысаў, што сцяной атачаюць дом, праглядвае яркае паўдзённае сонца... За акном буяла вясна, апошняя вясна Паэта...

Максіма Багдановіча пахавалі на могілках, якія знаходзяцца ў гарах, над горадам. Там, на самым ускрайку, каля дарогі, знайшоў Ён свой самы апошні прытулак.

...Замацаваўся ў памяці выраз, запісаны ў падручніках і метадычных распрацоўках па беларускай літаратуры: "Максім Багдановіч пахаваны ў Ялце на Ауцкіх брацкіх могілках". Таму я і стала пытацца ў ялцінцаў, дзе знаходзяцца Ауцкія могілкі. І што дзіўна, ніхто нават не чуў такой назвы... Адзінае - мне прапанавалі з'ездзіць на адны са старых могілак і пашукаць магілу Паэта там. Прыехаўшы на месца, я сэрцам адчула, што магілкі Максіма Багдановіча там я не знайду. Ды і калі ехала туды, то нават ніякіх кветак не купіла. Што значыць прадчуванне...

У тым, што я не звярнулася за дапамогай у гісторыка-літаратурны музей, быў свой важкі аргумент: я хацела даведацца аб усім самастойна, заадно паймець больш стасункаў з мясцовымі жыхарамі, каб дазнацца, ці ведаюць яны што-небудзь аб Максіме. І вось у час адной з такіх сустрэч я пазнаёмілася з жанчынай, якая падрабязна расказала, як знайсці магілу Максіма Багдановіча.

На жаль, васількоў у крамах Ялты не было. Не даўмелася я прывезці іх з радзімы Паэта, за што да гэтага часу ўшчуваю сябе. Купіла гваздзікі і адправілася на пошукі апошняга прыстанішча Максіма. На маршрутным таксі даехала да старых Лівадзійскіх могілак. Там і знайшла невысокі металічны слупок, на якім сціпла напісана белай фарбай: "М.Багдановіч". Сэрца маё забілася мацней... Звычайная металічная агароджа блакітнага колеру. На магіле стаіць стандартная цэментавая пірамідка з пяціканцовай зоркай. Нейкі мастак замаскіраваў зорачку, намаляваўшы зверху васілёк... У звычайных паўлітровых шклянках і ў кошычку на магілцы стаялі засохшыя валькі. (Нехта, відаць, прывёз іх з Беларусі.) На надмагіллі - прыгожа выкладзеныя рамонкі, каласкі...

Я адкрыла веснічкі агароджы і падышла да магілкі. І тут... нейкі даўкі камяк падышоў да горла. Слёзы засцілі вочы. Я плакала наўзрыд, плакала так, як ніколі... "Добры дзень, Максіме! Вось і знайшла я Цябе, знайшла, нягледзячы на ўсе перашкоды, што паўставалі на маім шляху..."

Яшчэ раз азірнулася на магілку, кіпарысы, што з абодвух бакоў ад помніка, як вартавыя, ахоўваюць сон Максіма. Ішла і думала, што яму добра ляжаць тут, над морам, у засені старога кіпарыса, у краіне светлай.

Збылася адна з найвялікшых мар майго жыцця. Я шчыра радавалася сціпламу знаку прызнання Максіма Багдановіча ў Ялце і ў той жа час разумела (і разумею), што сапраўднае адкрыццё Паэта ў свеце - такое, якога Ён заслугоўвае, - яшчэ наперадзе...

Вольга ВАЛАСЮК,
метадыст аддзела адукацыі Смалявіцкага райвыканкама.

Юбілеі

На зямлі, якая дала пачатак

Гэта ж трэба -
дажыць да сямідзесяці!..
Так бацькі благаслаўлялі:
"Вялікі расці!"
Гадавалі, стаўлялі на ногі,
рыхтавалі да доўгай
дарогі...

Гэтыя радкі пра свой юбілей Анатоль Вярцінскі напісаў зусім нядаўна, знаходзячыся пад уражаннем гэтай, безумоўна, значнай даты ў сваім жыцці.

Хто ведае Анатоля Ільіча, не здзівіўся ні прыхаванаму гумару, ні тонкай самаіроніі, бо такія рысы характэрныя для яго. Але калі б хто ўбачыў яго вочы ў час нядаўняга наведвання роднай Лепельшчыны, не пазнаў бы гэтага заўсёды знешне вытрыманага, іранічна-ўсмешлівага чалавека. Анатоль Ільіч быў пасапраўднаму ўсхваляваны і ўзрушаны. І не дзіва - на сцэну перапоўненай залы раённага Дома культуры выходзілі яго аднакласніца, першая настаўніца, а іх нашчадкі - настаўнікі і вучні Матрынскай школы, у якой вучыўся юбіляр, чыталі яго вершы і свае шчырыя радкі, прысвечаныя земляку.

Менавіта з Лепельшчыны пачаўся творчы і жыццёвы шлях Анатоля Вярцінскага. Шлях журналіста, паэта, грамадскага дзеяча. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі, кавалер ордэнаў і медалёў, ён працаваў у Саюзе пісьменнікаў, рэдагаваў газету "Літаратура і мастацтва", быў народным дэпутатам, намеснікам старшыні камісіі Вярхоўнага Савета. Яго кніжкі заўсёды становіліся падзеяй у літаратурным жыцці краіны, яго п'есы, песні былі папулярнымі сярод гледачоў.

Менавіта з песні Эдуарда Ханка на вершы Анатоля Вярцінскага "Два полі" ў выкананні хору ветэранаў і пачалася ўрачыстасць у Лепелі.

Пра паэзію, пра творчую і грамадскую дзейнасць юбіляра гаварылі намеснік старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў Навум Гальпяровіч і галоўны рэдактар газеты "Літаратура і мастацтва" Алесь Пісьмянкоў.

Вершы паэта гучалі ў выкананні актрысы, кіраўніка тэатра "Зніч" Белдзяржфілармоніі Галіны Дзягілевай.

Анатоля Вярцінскага віталі намеснік старшыні Лепельскага гарадскога выканаўчага камітэта В.Закрэўская, загадчыца аддзела культуры Т.Бароха, дырэктар раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Г.Пшанко, кіраўнік народнага літаратурна-музычнага клуба "Выток" пры ДК В.Зайцава, настаўніца Баброўскай сярэдняй школы І.Мароз і іншыя.

Атмасфера, якая панавала ў зале, дзе было нямала вучняў і настаўнікаў школ Мінска і раёна, сведчыла пра любоў землякоў да творчасці Майстра, пра тое, што ў глыбінцы па-ранейшаму любяць трапяткое паэтычнае слова, родную мову. І яшчэ пра тое, як трэба часцей бываць у родных мясцінах тым, каго яны благаславілі ў доўгую творчую дарогу, як лечыць і натхняе іх слова людзей, як усім нам патрэбна высокая духоўнасць і любоў да Радзімы.

І верыцца, што доўга яшчэ будуць успамінаць гэтую цікавую сустрэчу як сам юбіляр, так і тыя, для каго творчасць земляка стала нагодай выказаць яму сваю зямляцкую і чалавечую пашану.

Нічыпар ЧАРНЫШ.

Калі ласка - у "Каменную казку"

Так ужо павялося, што Міжнародная мінералагічная выстава-кірмаш "Каменная казка" праводзіцца Беларускім дзяржаўным універсітэтам. Чарговая, XIV, завяршыла святы, якія былі прымеркаваны да яго 80-гадовага юбілею.

Кожны, хто бываў гэтымі днямі на чацвёртым паверсе галоўнага корпуса БДУ, нібы сапраўды трапляў у казку, на нейкі ўсходні кірмаш ці ў чароўную пячору, поўную самацветаў. У кожнага былі свае асацыяцыі. Падобнымі былі ўражанні: ад такой раскошы і дзівоснай прыгажосці ажно дух займала.

Не было, бадай, толькі сапфіраў ды алмазаў. Мінералы ў мастацка-дэкаратыўных вырабах. Мінералы ў ювелірных упрыгажэннях, усіх колераў і адценняў. Пацеркі, каралі, пярсцёнкі, бранзалеты, завушніцы, брошкі, кулоны... І ўсё хацелася калі не набыць, дык прымераць. Калекцыйныя ўзоры неапрацаваных мінералаў - усіх форм і памераў. Яны, здаецца, і былі самымі цікавымі - таямнічымі, загадкавымі. Нават не верылася, што іх стварыла сама прырода.

Прывезлі ўсё гэта незлічонае багацце з Кіева, Урала, Калінінграда, Кольскага паўвострава, Італіі і нават з Бразіліі і Конга. Ну й, вядома ж, з усёй Беларусі.

Калекцыі айчынных геолагаў, каменячосаў ды ювеліраў, якія дэманстраваліся на выставе, сталі красамоўным доказам багацця нетраў нашай краіны.

Узяць хоць бы калекцыю беларускага бурштыну, якую на выставе прадстаўляў прафесар Альберт Аляксандравіч Багдасараў. Яе можна лічыць унікальнай. Як вядома, 95 працэнтаў сусветных запасаў гэтага мінералу сканцэнтравана ў Калінінградзе. Таму радовішча бурштыну, што нядаўна знайшлі на Брэстчыне, блізкае да навуковай сенсацыі.

Як тут было ўстрымацца і не дакрануцца да цудоўных каменьчыкаў, не паднесці бліжэй да святла, каб убачыць усю безліч адценняў жоўтага колеру, і ўпэўніцца, што наш бурштын не горшы за польскі ці прыбалтыйскі.

Падчас выставы віншавалі пераможцаў рэспубліканскага конкурсу "Каменны лабірынт", тут чыталі лекцыі прафесары БДУ і Брэсцкага педагагічнага універсітэта, тут сустрэліся выпускнікі геаграфічнага факультэта, якія закончылі універсітэт 25 і 30 гадоў таму...

І, нарэшце - уганараванне лепшых з найлепшых. Самай арыгінальнай была прызнана калекцыя абсідыяну і оніксу, якую прывёз з Арменіі Артур Маўсесян. Лепшую калекцыю ювелірных упрыгажэнняў, па меркаванню журы, прадставіў беларускі майстра Сяргей Сантаровіч. Уладальнікам лепшай мінералагічнай калекцыі стаў Валерый Аліеў, які прадставіў беларускі крэмень Бярозаўскага радовішча. І ў намінацыі "Лепшая эксклюзіўная работа" пераможцам стаў таксама наш зямляк - Уладзімір Слюсар са сваімі вырабамі з малахіту.

На гэтым, вядома, "казка" не закончылася. Хутка, ужо ў сакавіку, можна будзе ўбачыць яе працяг - XV "серыю".

Іна НІКІЦЕНКА.
Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-43-71; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22.

Аўтары лістоў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Святлана КІРСАНАВА.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Замова № 7098
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 5.12.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.